

Akseli Gallén-Kallela:

Väinämöinen'i äraminek

OLIM ON ILLUSTREERITUD AJAKIRI

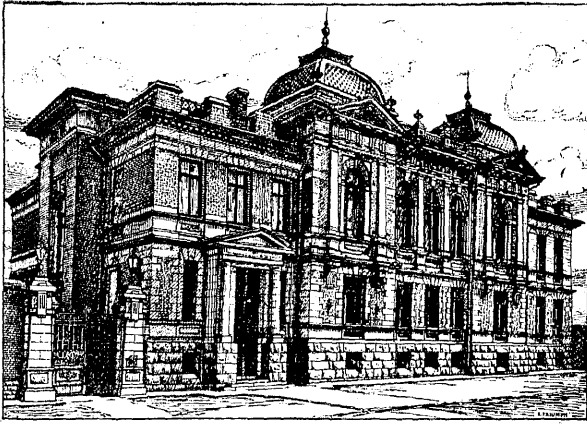
SISU:

Gallén-Kallela: Väinämöinen'i äraminek, repr.
Eedar Kook: Veebruaris sula, luul.
 Kadrioru lossi ruumest, pilte.
E. N. Setälä: Kalevala juubel, kirjut.
P. A. Speek: Eestilaste kätkimaa, värsid.
K. R.: Öhtukogudus piiskopliku Toomkiriku juures, kirjut. pilte.
Lawson Wood'i mapist: Abielu-idüllil apoteeos.
Arnu Arko: Märtsiõine; Joodik sepp, luul.
Linda Künnapas: Mitte Sina, luul.
Homo primigenius: Miljon mõtet (Kuumuslained talvisel ajal).
 Tallinna Naisklubi maskiballilt, pilte.
Salme Laansoo: Pärast balli, luul.
Ernst Krusten: Hullumeelne, miniatüür.
Hugo Vahtra: Neli luuletust.
Emma Liiv: Unelm armastusest, jut.
O. Jacobson: Adamson saunas, joon.
 Sport: Kui kujur, helilooja, matemaatik ja armastajad uisutavad, joon.
V. Grünthal-Ridala ja dir. *J. Roos'i* „kirjavahetusest,“ kirjut.
Joseph Delteil: Viis meelt, romaan.
E. Vabariigi aastapäeva paraadilt, pilt.
 Pulmad välisministeeriumis, pilte.
 Rahva tuleviku pant, pilte lastest.
A.Ts: Meri, luul.
 Pilte Vilsandi saarelt.
Gustav Suits'i ja *Marie Underi* tõlgendaja, kirjut.
K. Põldmaa: Lailivalgumine; Nebulosa, luul.
V. Mustel: Jõhvi „päastekomitee“, kirjut.
W. Auffermann: Aus Fifine, jut.
Hugo Raudsepp: Koomilise meelega küsimusi, kirjut.
 „Õnnelend“ —18-a. nooremehe operett.
Leo Mõtus: Palgiveol, jut.
 „Kraavitaja“: Kirjandus tungib massidesse, kirjut.
 Seltskondlik kohus vallaliste ja lasteta abielupaaride üle, kirjut.
 Eesti Pank, kirjut.
 Tartu majandustegelaste arvamusi Eesti majanduselu seisukorrast.
 Novelle, artikleid, pilte!

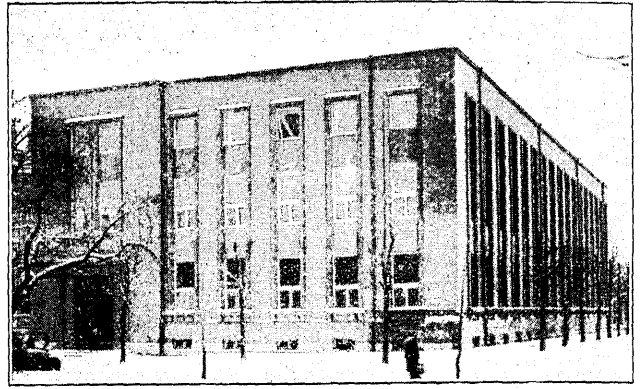
HIND

35 SEN

NR 4 VEEBRUUD 193

Eesti Panga vana pangahoone

Eesti Panga uus pangahoone Tallinnas

Eesti Pank

Majanduslikus elus omavad väga tähtsa koha krediitasutused, mille hulgas aga eriline tähtis ning kaaluv osa täita riiklikel keskpankadel. Eestis on sarnaseks asutuseks Eesti Pank.

Eesti Panga põhikirja kinnitati Vab. Valitsuse poolt 24. veebruaril 1919. a., panga tegevus avati 1. mail samal aastal. Põhikirja järele oli Eesti Pank ettenähtud aktsiapangana, kellel pääle harilikude pangaoperatsioonide toimetamise oli ainuõigus pangatahtede väljaandmiseks, mis seaduslikuks maksuabinõuks Eesti riigis. Panga päämisteks ülesanneteks olid krediidi reguleerimine ja raha kursi kindlustamine. Panga aktsiaid Vab. Valitsus erasikutele ei müünud, vaid hoidis need oma käes, seega oli Eesti Pank tegelikult riigipank. 1922. a. jooksul võttis Eesti Pank üle kõik riigikassale alluvad riigirenteid, muutes need panga osakondadeks, mille kaudu loodud tihe ühendus kõigi maakohadega. Osakonnad pääle pangaoperatsioonide jatkasid renteide tegevust ilma, et riigilt selle eest tasu oleks saanud. Lähikäimisel välismaaga on kantud hoolt välismaa korrespondentide valikul ning loodud ühendusi kõigi välismaa tähtsamate keskkohadega.

Kuna Eesti pangal lasus ka rahvamajanduse finantseerimine, missugune tegevus ei võimaldanud pangal tarvilisel määral täita keskpanga pää ülesannet — rahakursi kindlustamist, — siis võeti ette 1927. aastal tehtud välislaenu abil Eesti raha- ning pangareform. Selle tagajärjel töötab Eesti pank alates 1. I 1928 a. juba uue põhikirja alusel, mille järele on panga pääülesanne oma tähtede väärtuse kindlustamine. Laenu operatsioonide alal on võimaldatud ainult lühi-

ajaliste laenude andmine, kuna pikaajalise iseloomuga finantseerimine on nähtud ette rahareformiga loodud Pikalaenu Panga ülesandena. Vabariigi Valitsuse poolt 1929. a. müügile lastud Eesti Panga aktsiatest omandasid erasikud ja asutused umbes $\frac{1}{3}$ osa, kuna ülejäänud $\frac{2}{3}$ Vab. Valitsuse kätte jäi.

Ühenduses majanduskriisi süvenemisega 1931. aastal aset leidnud üksikute väeringute kullalaluselt loobumisega ning valuuta kitsenduste maksmapanemisega mitmes riigis, pandi ka Eestis maksma 1931. a. lõpul välismaksuvahendite liikumise seadus. Sellega seotud välisvaluuta liikumise kontrolli teostamine pandi Eesti Panga pääle. Valuutakontrolliga ühenduses olevate küsimuste arutamiseks on pank moodustanud erikomisjoni vastavate ministriumide ja majandusorganisatsioonide esindajaist. Välisraha reserve tugevnemine ja üldmajandusliku seisukorra paranemine on võimaldanud välisraha müükide alal sisseseatud korda viimasel ajal lihtsustada ja teatud kergendusi läbi viia.

Panga tegevuse arenemisega on püütud omale soetada ka ajakohaseid ruume. Käesoleval aastal on lõpule viidud Tallinnas uue hoone ehitus, kus töötamiseks kõigiti ajakohased avarad ruumid. Uutes ruumides töötab pank juba 1934. a. lõpust, kuna vanadesse ruumidesse on mahutatud riigisummade jaoskond, missugune töötas enne üüriruumides E. P. Tallinna osakonna nimetuse all.

Üldiselt on panga tegevus hästi edenenud, mis võimaldanud senini maksta aktsionäredele 8% korralist dividendi.

OLION

VIIES AASTAKÄIK

N 4 (49) 28. VEEBRUAR 1935

Veebruari sula

Päikene

kuldsete küüntega
kriimustab paljaks
komposti hunniku
pruunika pää.

Maaberperemees

karvase läki alt —
silmad kui nõöbid
sõduri sinelilt —
piilub
õõlvini lumes
õunapuu pungi —
kas mahlad ju käärivad.

Põhjatuul

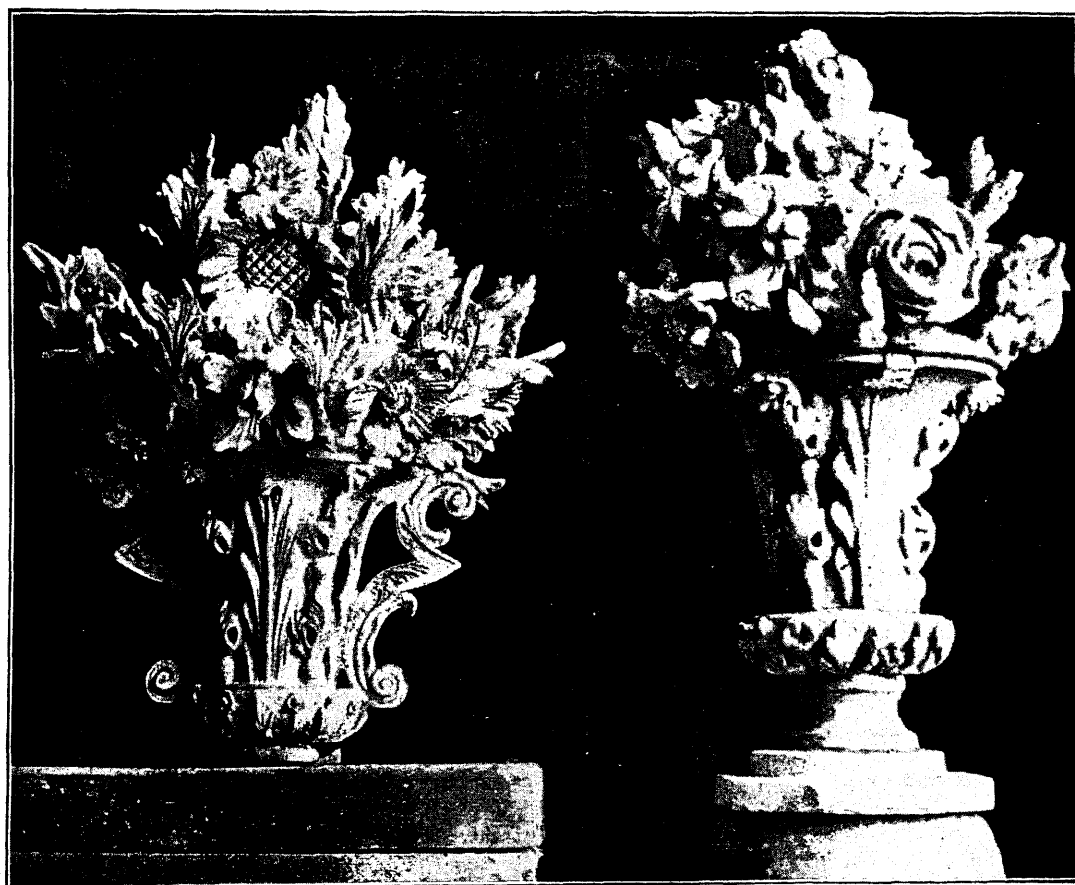
aguli tänavail
kukerpallitab.
Nuuskab
punase nina
marutõbise tujus
kaltsukaupmehe koormasse.
Küünistab mehikest
kuue aukudest.
Näpistab valusalt
kondistest säärtest.
Sasib ta habet
ja itsitab kõrvades.

Korraga —

tabatud valgusekuulidest —
ründab mõirates lõunakaart,
tagudes lumiseid rusikaid
päikesele
vastu palavaid põski.

EEDAR KOOK

(Avaldam. kogust „Eelareng“)

Ajahambast vajunud vaas Kadrioru lossi restaureerimisel: enne ja nüüd

TEGEV JA VASTUTAV TOIMETAJA: GEORG NAELAPEA

VÄLJAANDJA: JAKOB LOOSALU

TOIMETUS:

TALLINN, RATASKAEVU 6—2. TEL. 460-68

ADDRESS: OLION—TALLINN

TALITUS:

TALLINN, RATASKAEVU 9, TEL. 460-48

POSTKAST 193

POSTI JOOKSVA ARVE NR. ON: 29

OLION

ILMUB KAKS KORDA KUUS TALLINNAS

TELLIMISHIND: AASTAS 7 KROONI

POOLAASTAS 4 KROONI

KOLME KUU P. 2 KROONI

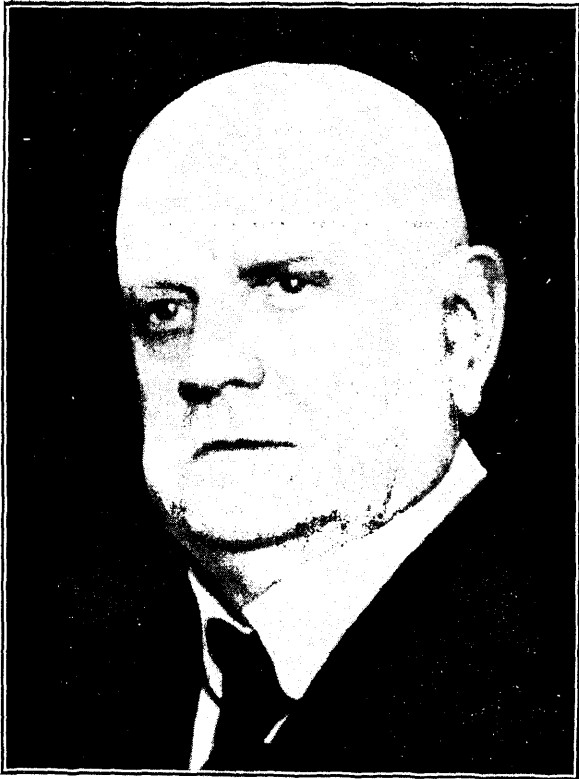
KAHE KUU P. 1 KR. 35 S.

ÜHE KUU P. 70 SENTI

ÜKSIKNUMBER 35 SENTI

Kalevala jubel

Soome helilooja prof. JEAN SIBELIUS

AASTA 1935 on *Kalevala* juubeliaasta. 28. veebr. varustas Elias Lönnrot oma nimega *Kalevala* esimese väljaande eessõna ja sellest järeldatakse, et *Kalevala* samal päeval käsikirjana lõpetatud oli.

Kõneldakse kaunis palju *Kalevalast* ja pühitsetakse pidusid, kuid praegusaja publik loeb teda vähe ja suur publik ei teagi õieti, mis *Kalevala* on. Ja ometi pole ükski teine teos niivõrd sügavasti Soome uusimat ajalugu mõjutada suutnud, kui just *Kalevala*.

Soome rahvaluule oli juba varemaltki omale välismaa tähelepanu tõmmanud, kuid rahvaeepose ilmumine, mida võib kõrvutada maailmakirjanduse tähtsamate teostega, oli kirjandusajalooliseks suursündmuseks kogu kirjanduslikus maailmas.

Soomes eneses oli asjaolul otsustav tähtsus. Eneseusaldus, mida ta tekitas, oli rahvusliku ärkamise eelduseks, mille tulemusena loodi iseseisev Soome. Mõte, et Soome rahvas, kes seni oli vaid vähe inimkonna ühiseks pärisosaks suutnud iseseisvalt ja loovalt kaasa aidata, oli loonud rahvaeepose, millele maailmakirjanduses kindel koht kuulus, kindlustas tolleaegseis soome harit-

lasis usku rahva tulevikku, mis oli ilmingimata vajaline, et julgeda tõusta kultuurrahvaste perre. Kõik, kes tundsid selleaegset paendumatut, puist soome kirjakeelt, seisisid äkki kui ilmutuse ees, sest nelisada aastat luulekeelelist tarvitust oli ta lihvinud mõjuvaks, hiilgavaks väljendusvahendiks, mis oli võimeline edasi andma peenematki varjundit ja mõtet. Teaduslik huvi sai sellest uue hoo. Kujutav kunst ammendas rahvaeepose lõputust lätest ennenägematuid motiivide aardeid. Tõenduseks on vaid vaja nimetada Gallén-Kallela, Sjöstrand'i, Wikström'i ja Aaltonen'i nimesid. Koguni Soome muusika pani rahva südame soome runomeloodiate rütmil kiiremini tuksuma, luues uusi viise, millele tundebaasis ja meeoleolu oli ühine rahvaviisidega — nähe, mida leiame, teisi nimetamata, Sibelius'e loomingus.

Kuid kummaline! Võime ütelda, et *Kalevala* mõju on nii suureks kasvanud just selle kaudu, et teda teisiti mõisteti, kui ta seda tõepoolest oli. Ja võibolla oli ta mõju just omalajal selle läbi suuremgi, kui ta muidu olnud oleks.

Teame, et *Kalevalat* ta ilmumise ajal ja hiljemgi peeti jutustuseks vanast hääst ajast, mil inimesed olid paremad, mil nad loodusega ligilähidases ühenduses olid ja mil nende keskel üksmeel ja usaldus valitses. Ainult külm ja pimedus ähvardasid soojuse ja valguse jõudu hävitada ja seepärast pidi *Kalevala*-rahvas pimeduse vastu võitlema. Sellisel ajal usuti, et luule iga inimese keelelt voolas ja rahvas lõi oma enese sügavast teadvusest, ilma ühegi kaasmõjuta teiste rahvaste poolt, suure ühtlase teose. Viimase siis säilitas rahva imekspandav mälujõud, muidugi üksikuiks kildudeks purunenuina, kuni Elias Lönnrot nende ühtekuuluvust ära tundis ja pudenenud terviku jälle liitis.

Selline arvamine on osutunud vääraks. Kuigi teadlased pole leidnud ühist keelt soome rahvaluule uurimisel, on nad siiski kõik ühel arvamisel selles, et see ülalkirjeldatud ilus pilt tõsioludele vastusäädmisel puruneb. Teame, et ei ole üldse kunagi olnud sellist suurt, vana ühiseepost, nagu trükitud *Kalevala*, s. t. eepost, mis tõepoolest sisaldab kogu soome rahvaluule, või vähemalt selle jutustava osa. Samuti teame, et *Kalevala* või eepiline luule, millest ta tekkinud on, ei olegi soomesugu rahvaste looming ses mõttes, et kõik ta motiivid oma loodud oleks, vaid peame teda tunnustama üldiseks põhja lääne-euroopaliseks tooteks. Tervikuna on *Kalevala* põhja-euroopalise kultuurvormi väljendus, milleni soomlaste eelkäijad juba enam kui kahe tuhande aasta eest jõudnud olid. Mõned motiivid, millistele eepiline jutustus üles ehitatud, on tulnud läänest või moodustatud lääne mõjutusel Soomes.

Soome eepose raami moodustav konflikt Kaleva ja Põhjala rahva vahel puudub vanas rahvalaulus üldse ja tekkis alles Lönnroti *Kalevalas*. *Kalevala* keskpunk-

Eesti tulevase riigivanema kodu — Kadrioru loss, kus äsja lõppes remont.

Söögisaal (pildil) ehitati lossile juure, valmis hiljuti.

All — lossi teisi ruume.

Kadrioru lossi remonttöid juhtis praegune Teedeminist. avalikkude tööde osak. dir. Konstantin Zeren. Ehituskomisjoni kuulusid (esimehena) riigisekretär Terras, Vold. Päts, arhitekt Vladovski j. t. Tegevad olid kujurid Jänes ja Tehvan, maalikunstnik Greenberg maali restaureerijana j. t.

tiks on õnnetoova Sampo valmistamine ja võitlus tema omandamise pärast. Kuid imelikul kombel ei teadnud rahvalaulikud, kelle suust *Kalevala* ained üles kirjutati, ega ka Lönnrot ise, mis Sampo on! Ja selle tõttu peame piirama üldiselt maksvusel olevat arvamist, et „pole tunda haamri jälgi ega tangi pigistust“, ja peame tunnistama, et ta tervikuna mitte just ühtlane ei ole, et eepiline jutustus pisut pikale areneb, sest et palju variante ja lugulaulu mitte kuuluvaid nõiasõnu on sisse põimitud.

Nagu näeme, läheb praegune arvamine kaunis tunduvalt lahku *Kalevala* ilmumiseaegsest arvamuselt, kuid see ei vähenda seda, et ta siiski uinuvat rahvast viis teadvusele oma jõust ja mõjutab veel praegugi Soome kultuuri ja võitlust oma iseseisvuse eest, olgu see siis vaimset või materjaalset laadi.

Soome laulu-ala levineb ka üle Soome riiklikkude piiride sel määral, et tähtsaim osa soome rahvaluulest on väljaspool ta piire korjatud. Ja ühiseks alaks on talle ka laulurikas Eesti ala.

Soome rahvaluule teaduslik väärtus on aga endise seisukohaga võrreldes tunduvalt tõusnud.

Kalevala väärtus luuletusena jääb ikka püsima. Sest tähtis pole esmajoones see, kas laenatud on, vaid kuis iga üksik laenatu omaks on võtnud ja arendanud. Ka kunstil pole tähtis, mis vana või uus on, vaid mis on igavene ja aegadest aegadesse püsima jääb. Ja igavene on see, mis on ehtne luule. Ja soome rahvalaulus seda on rohkem määral.

Soome rahva luuleandi on võrreldud kuningas Midase anniga, et kõik, millesse ta puutus, kullaks muutus. Soome

rahvale on hingitud luule and, mis ka kõige kuivemad motiivid luule särava ilustab.

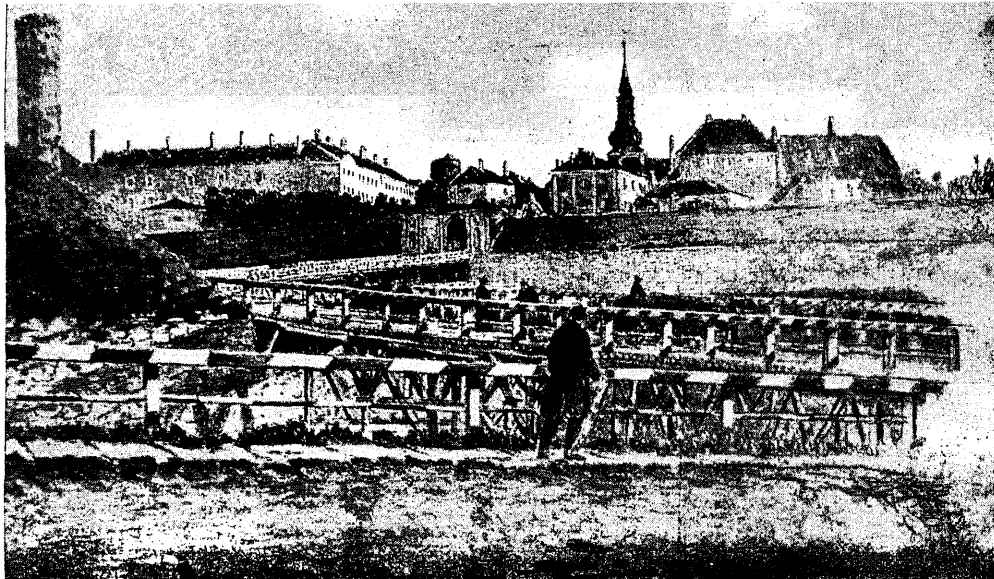
Soome rahvas sai siin karedas põhjas omale trööstiks igavese laulu anni. Laul sisendas talle jõudu ja julgust nälja-, sõja- ja orjusaegadele vastu panna ja oma unistusi vabadusest säilitada. Ja siis saabus päev, mis tõestas, et unistusel on sügavam tõsialus kui igapäevataargutis.

E. N. Setälä

Kalevala-pidustused algasid juba 27. veebr. õhtul piduliku etendusega Soome rahvusteatri. Etendusele olid ilmunud riigipresident Svinhufvud abikaasaga, valitsuse liikmed, eduskunna juhatus, diplomaatlik korpus täies koosseisus, välismaa delegatsioonid ja Soome teaduse ja kunsti esindajad. Eesti delegatsioon loomulikult oli ka kohal.

*

Pidi saatuse tahtel just juhtuma, et *Kalevala* juubeli-aasta pidustuste eelõhtul suri meie artikli autor, tähtsamaid vennasrahva õpetlasi, professor Setälä.

VANA TALLINN

KARL BUDEUS:

Toomvärav ja -sild

Eestlase kodumaa-eemalt-armastus

Meie vanempõlves kõik veel mäletavad P e e t e r S p e e k i, — tulihingeelist idee-rüütli, kes 1905. aastate pahempoolsuse lainetel tüüris Tartus oma Uudiseid.

62. aastase — veelgi erksa — kuid siiski juba aastates endise meie elu näitelava tegelase eemalolek Eestist aga ka tänaseni pole kahandanud tema huvi kodumaa käekäigule. Toome siin tema l. a. valminud värsid olustiku kohta, nii nagu see tema silmis valitses enne 12. märtsi, saadetud nüüd ühe Ühendriikidest äsjasaabunud väliseestlase kaudu, kes dr. Speeki tunneb lähemalt. Ilmselt dr. Speek Eesti veel nii eilseid arengusuunde on hinnanud õige kritiseerivalt.

Vabanenult, vanaduspuhkusse Ühendriikide tööministeeriumi kõrgema ametniku kohalt kahe aasta pärast, tema kavatseb kohe külastada kord ka kodumaad.

„Eestilaste kätkimaa“

Mu Eesti, — meie emamaa,
Kuis kaugel paistab kaunina!

Süüd sulle leitaks' maailmas
Ja võimaluste puuduses, —
Sind jõuetumaks peetakse
Ja rabafoodeks neetakse...

Sull' tohtrid rohte annavad,
Mis Saksa märke kannavad:

Kas klassivõitlust rumalat,
Eht lülitust veel veidramat,
Uusi või vanu vaaraoid
Või vähemaidki fähreereid,
Parteilist kutlaklemist
Ja vastastikku sõimlemist;
Weel konjunktuuri unemat,
Muud sellist metafüüsikat;
Ka „das Kultur“ — see „kadalus“
Kui Saksa juntru jämedus

Su hinge pärast mõtlemas,
Sind Saksa setuks ihtamas...

Weel mene laia hingega
Ja tatar-kommunismiga
Sind dobrotataks' „süngesti“,
Et hääbutsid ja kiiresti...

Kuid siiski alles oled sa,
Me kange Eesti sünnimaa!

*

Su elulätkeks rahvamaks,
Ke'ft jagu ei saa ükski klass.

Mõõrmojusl sinust mõõrutud
Su haritlased „õnnetud“?

Ei sina nendest aru saa,
Ei nad sind palju mõista ka? —
See kõik on ilmne eksitus
Ja paha arusaamatus.
Nad pole lõhest teadlikud
Ja sina vahest valgustud?
Nii fool ei pääse sinuni
Ja valgus wafast masšini.

„Eestvedajateft“ wärsketest
Sul pole kasu iwakest,
Ehki nad sinu armunud
Ja sulle ennast lubanud...

*

Kuid siiski sina arened
Ja omapäralt edened,
Truuks jäädes iseendale
Ja Eesti oma teedele
Töö, hariduse aladel —
Neil Eesti elu kindlustel.

Kui demokraatseks alati
Jääb eluwäljul kõigiti,
Siis oled sina mõitmata,
Me Eestilaste kätkimaa!

P. A. Speek.

Washingtonis, jaanuar 1934.

Miljon mõtet

— „See mõte pole väärt pennigi!“ On tõesti palju mõtteid, mis ei vääri penni. Egas see kõnekäänd muidu pole nii kulunu.

On praegu liig kulukas ja tülikas korraldada täielikku inimajude tsensust, — kõikide nende mõtete kaalumiseks ja liigitamiseks, mis liigutavad endid meie kolpades, — kuid kord saabub see aeg. Saabub seepärast, et selline tsensus tuleks siiski odavam. Sest et propaganda on odavam kui tääk, — kui tahame valitseda, ohjeldada endid, üksteist.

Selle määritlemiseks, kuidas inimese mingi monotoonne töö-ala mõjutab tema mõttemaailma, võeti jälgimisele Inglismaal ühes tehases šokolaadi pakkivate noorte tüdrukute igapäevased omavahelised jutuained aasta kestel. Kõige rohkem tüdrukud muidugi rääkisid meestest. Kodune elu oli tüdrukutel kõneaineks läbistikkude vaid seitse korda, kuid meestest räägiti neljakümne-seitsmel korral. Kino ja kinotähtede üle jätkus juttu kahekümneseitsmeks korra; ent rõivas-tusest, — nii ootamatuna kui see ka ei kõlaks, — tüdrukud ei rääkinud sugugi rohkem kui totalisaatorist, s. o. kaheteistkümnel korral. Ajalehtede päevauudisi — vabaturma, tapmisi, muid õnnetusjuhtumeid — arutati kümnel juhul, ja töökoha pisiskandaale neljateistkümnel. Päevapilte tüdrukud arvustasid ja arutasid sama tihti kui koduelu, s. o. seitse korda, söögist ja ujumisest oli juttu vaid viis korda, jalgpallist — kaks.

Selline statistika, nii huvitav kui ta olekski, heidab valgust vaid mingi üksiku inime tüübi mõttemaailmale, ja sedagi ainult osaliselt. Mõteldakse ju paljude asjade üle, mida ei mainita kuuldavalt. Või mida räägitakse vaid harva. Näiteks me suurema osa oma ajast ja mõtetest ju kõik veedame unelmate-maailmas, — oleme-oleksime embkumb, kas mingi Walesi prints või Greta Garbo, sõidame-kihutame kas Rolls-Royce'is või lennukil, võidame järjekindlalt kõik miljonilised loteriivõidud, ning laseme endile sadada aplausi ja ovatsioone tuhandepäiselt juubeldavalt publikult kaks korda õhtus.

Täpse statistika kogumine inimese soovide-maailma üle muidugi on raske; kuid vaeva see tasuks. Iga meie mõttekene üksikult pole tavaliselt küll penni väärt, kuid nende registreerimine ja liigitamine massilisel skaalal kindlasti maksaks aukartust-äratavaid dividende. Kulutades ära miljoni penne miljoni „asjatu“ mõtte eest, asjalik riigimees koguks teadmised, mida ta ei müüks ka sajakordselt suurema summa vastu.

Homo primigenius

*Abielu-idüllil apoteoos
Ameerika kunstniku Lawson Wood'i mapist*

Arnu Arko

Märtsiõine

*Läbi unnevajund, härmatunud puude
fluufles pikkamisi üksik pilu tund.
Lamas varje pikki puie all kui luude,
oli vaikne, karge, märtsiõine tund.
Istusime unelmeden valgel pingil,
oreoole vedas meie lümbes kuu.
Mõrkjas maitse oli sellet mingil,
millega sa vööband olid suu.*

*Läbi unnevajund, härmatunud puude
piltus iroitaden küünliline kuu.
Lamas varje pikki puie all kui luude ...
— Mis hääd pakub õige mulle sinu suu?*

Linda Kännapas

Mitte Sina!

*Ma rõõmustan, et minu veres
on laipund elav eleksiir.
Sust loobun, nagu loobub merest
Sel sügisel mu mõtte siir.*

*Mu suudlused on kui hetääri,
mu hellitus ei tajund Sind.
Ei Sina hinge kinki vääri,
üks valse finale — Su paras hind.*

*Sa olid armas eksersiisiks,
Kuid madal lembe Su nivoo.
Ma pole, kahjuks, Xarja-Liisi,
ma eksisin, m-sieur, pardon!*

Õhtukogudus piiskopliku Toomkiriku juure

Õpet. Paul Kuusik

Piiskoplik Toom- ja Õhtukoguduse kirik Tallinnas

„Olen,“ kirjutab keegi „Koguduse liige“ *Eesti Kirikus*, „viibides välisriikides, kadestanud katoliiklasi, et neil on alatiselt võimalus astuda kirikusse, mille ukсед on lahti kogu päev; olen otse kaasakiskuvaid hetki läbi elanud, vaadeldes vaikselt õhtutunnil usklikke Õhtu-Euroopas, just ka haritlasi, kes hardumuses põlvitavad ja palvetavad oma jumalakojas.“ Meil on kirikuksed kahjuks avatud vaid ametlikel pühapäeva hommikupooliku tundidel või siis jälle teatud suurtel pühadel, nagu jõululaupäeval jne. — ka õhtuil. Juhtub toimuma kirikus õhtune jumalateenistus, laulatus või matusetalitus, kas ei pane me tähele, kuidas just siis inimene kirikusse eriliselt rühub või kavatsematagi sinna minna, kuid nähes koda valgena ja ust avatuna, astub sisse! Päevane jumalateenistus tundub tõesti paljudele ametlikuna, millest osavõtt teatud mõttes kohustuslik koguduse liikmele. Omal tahtel ja südame sunnil tee otsimine jumala juure ei sünni aga alati suurtel koosviibimistel ametitunnil, vaid pigemini vaikselt hämarusehetkel, mil inimene on ükski endaga, oma muredega, valuga ja mõtetega. Autor mäletab ka vaikseid hämariku tunde Viinis, Milaanos j. t., mil katoliku kiriku müstika sind võimsalt haarab... Tundes inimese südant on aga katoliku kirikud enamikult nii ehitatud, et nad päeva ajalgi sisendavad inimesele mõtteid jumalikust ilust, rahust ja kõigest sellest, mis meid lahutab maailma elukärast. Ja nad on peaaegu alati avatud.

Me piiskoplik Toomkirik Tallinnas on otsekui loodud ka õhtujumalateenistusteks. Tarvitseb meil vaid astuda kotta ning me veendume selles. Suurt inimhinge tundmist ja õiget karjase vaistu on küll avaldunud õpetaja Paul Kuusikus, kui tema esimesena Eestis asus organiseerima Emmause õhtukogudust selle Eesti luteriusu piiskopliku vana kiriku juure.

Samas on uue koguduse organiseerijal jällegi õnnelik algatus selles mõttes, et ta uut kogudust ei taha masside koguduseks korraldada, nagu seda näeme oma senises koguduste korraldamistööös. Õpetajal, kes tahab tõsiselt karjase, aga mitte ainult ametniku kohuseid täita, kindlasti ei jatku võimalusi meeles pidada kümneid tuhandeid nimesidki, mis ta raamatuis esinevad, ammu siin elada kaasa oma hooldatu mõtete ja eluga, südamega — südameile. Vastandina suurkogudustele õpet. P. Kuusik organiseerib nii sümpaatses algatuskorras iseseisvat eliitväikekogudust Toomkoguduse kõrvale. Vastavalt meie ajale sääil peetakse lühijumalateenistust, milles pannakse suurt rõhku ilumeelele ning ka eeltähendatud müstikale. Nagu eeskujud kultuurmaailmast näitavad, peabki üks kogudus ja kirik just säärane olema ja ta on ka majanduslikult mõeldav ning teostatav.

Seni uue koguduse ümber on koondunud õigusteadlane Ed. Tohver, inseneri-proua A. Ruus, dr. Aug. Moks, adv. J. Kallmann, dr. S. Tohver, majandusteadlane V. Saluste, metsateadlane K. Kerberg, dir. Henrik Sepp, dir. Hans Sepp, Peeter ja Joh. Parikas, ringkonnakohtu alatine liige J. Kurs, kirjastaja Ed. Pihlakas, linnavalitsuse pääraamatupidaja R. Schmidt j. t. Seni on kogudusel liikmeid juba üle 120. Koguduse organiseerimistööd alati 5 kuud tagasi. Peatselt eelseisval nõukogu moodustamisel loodetakse ka üsna kvalifitseeritud jõude valida nõukokku. Nii töötab uus kogudus rahuldada nõudlikemaidki kirikusõpru.

K. R.

Tallinna Naisklubi maskiballilt

Baar oli eelistatavamaid, hubaseid kohti mas-
keraadil. Pildil: hr. H. Rõivas, pr. Tiedt-Akel,
pr. Puhk, pr. Tallmeister, pr. Lorens, pr. Käärrik,
pr. Rõivas, pr. Simsivart j. t. Baari ees: adv.
E. Anderson, pr. An-
derson, hr. Tallmeis-
ter, pr. Schipai, adv.
O. Reintalu, pr. dr.
Vahtrik j. t.

Teisel
pildil
rühm kau-
nemaid
maske: hr.
Al. Puhk,
dr. Vahtrik,
dir. Schif-
fer, prl
Prass j. t.

Istuvad: pr. M. Puhk, pr. dir. Raud, pr. dir.
Schiffer, prl. Alli Orav. Ees: „Butterflyna“ pr.
arh. Lohk.

Kolmandal pildil (ülalt) naisklubi pere-
ema pr. Käärrik valgest läikivast siidist bieder-
meieri kostüümis on asetunud kahe „orientaalse“
pašaa vahele. Need on dr. B. Vahtrik (vasakul)
ja dr. H. Moks.

Saime Laansoo

Tärast balli

Harutan tükkhaaval valla rüü
brokaadi ja pitsikulla,
elektri hõbekiirte vihk
helkima lööb pihal.

Tangohelide paitav siid
ahvatleb, liubub ligi.
Üiskuda silmili risk,
nutta läbi häbi.

On's see siis minu süü,
et sulle olla mul ihk,
et sädelevate pilkude ihalustulen
ma ükski jään, nukker mimoos.

„Estonia“ subrett
Fritzi Reinicke ühe
oma austajaga

HULLUMEELNE

Miniatüür

VILLEM SAA on kelm armastuses.

Tal on mitu mõrsjat olnud, kuid pole abiellunud. Ta veeretab süü endalt, ütleb, et naised pole teda tahtnud. Ta võib väga alandlik ja kurb olla seda jutustades. Südamepõhjani vapustatud ja pettunud. Muidugi ta esineb nõnda seltskonnas, kus ka naised on.

Kuid meestele ta jutustab teislaadi lugusid. Kui seda naised teaksid, peksaksid nad ta vaeseomaks. Sest naistele meeldivad suured kelmid, Villem Saa on aga väike kelm. Õnneks naised ei tea, kuidas ta on oma vallalise põlve kaitseks tembutanud ja vigurdanud. Milliseid võtteid ta on tarvitanud. Tal on mitu mõrsjat olnud, kes kõik päris tõsiselt temale lootsid, kuid ometi pole sest midagi välja tulnud. Tõsi küll, tal on teataval määral õigus, kui ütleb, et teda pole tahetud, et teda põlatakse. Ta pole tõepoolest kellelegi otseselt ära ütelnud. Kuidas oskab ta petta ühel hoobil naise ja enda südametunnistust? Kuidas siis?

Väga lihtsalt, ütleb Villem Saa, ta olevat näinud, et mõrsjapõlves neid on väga õrnatundelised. Noh!

Pole vajagi midagi muud, ütleb Villem Saa, kui jutustada neile siis äkki kõige õrnamate silmapilkude sekka kas või järgmine lugu, mida ta olevat alles hiljuti jutustanud ühele oma mõrsjale. Villem Saa armastab pause ja on hirmus asjalik.

„Nii,“ ütleb lõppeks siiralt, „mul oli üks tuttav abielupaar, väga vana abielupaar, kel isegi kuld-pulm seljataga. Olid hästi läbi saand kogu elu-aja, kuid äkki raugacas mees tüdines naisest, tahtis tast lahti saada. Skandaalne oleks olnud nõuda lahutust selles eas ja niisiis rauk abielu-mees hakkas sepitsema plaani, kuidas naist-tudikest oma käega „ära.“

Väetikesed olid mõlemad. Puuhalgugi polnud sobiv kasutada... Ja jõud ei aidanud, pidi aita-ma nõu. Ning see vanainimese kaval nõu seis selles, et hakkas manguma eite, et lasku see otsida oma pääd. Aina kutsus eite, et tulgu see ja pangu oma pääd tema sülle, tema siis muudkui tapab täiu noaseljaga. Kuid eit vist taipas vanamehe mõtteid — ei läinud.

Eks nad olnud ju eluaja üksteise kõrval elanud ja üksteist tundma õppinud.

Vanamees ometi ei jätnud lootusi eidest lahti saada. Neil oli kõõgi all kelder ja põrandas luuk, mis sinna viis. Eidel oli halb silmaseletus. Ühe sügishommiku videvikus oli luuk lahti ja sinna vaene naine lõppeks kukkuski...

Vaadake, kui olin jutustanud selle loo oma mõrsjale just selle pesategemise poeetilises mee-leolus olles, siis see mõjus nagu külm vesi joomarile või purelevatele koertele. Võibolla nähes

minus oma tulevast mõrtsukat, ta andis tagasi mulle sõrmuse, avaldas oma sügavamast põlgust ja ütles, et poleks ealgi mõtelnud, et mina sarnane olen.“

„Noh, ja mitu eite siis Villem Saa on keldri-luugist alla kukutanud?“

„Neli,“ vastab Villem Saa.

„Aga sul on rohkem mõrsjaid olnud — kuidas nendega?“

„Neile olen ka jutustanud midagi õpetlikku, et nad näeksid aegsasti seda õudset madalmaad, kuhu valelik loodus inimesi ilusate lubadustega ahvatleb. Vanad abielupaarid on suurepäraseks eeskujuks. Mul oli üks vana meessugulane, kel suri naine keset südatalve. Kutsus mind matusele ja mina läksin, aimamata paha. Oli kõle päev. Kui jõudsin kalmistule, siis selgus, et hauda peaagu sugugi polnud kaevatud. Külmunud maad oli näksitud vaevalt jalasügavuselt. Ihnur ei olnud raatsinud lasta hauda kaevata korralikul hauakaevajal, vaid oli selleks palganud kellegi pödura joomari kahekümneviie sendi eest. Meie, matuselised, saime kõik tublisti töötada enne, kui vanainimene sai maamulda. Kalmistul valitses kottpimedus, meie askeldasime laterna valgusel. Kirst oli lastud juba hauda, kui lesel äkki midagi meele turgatas. Ta hakkas värisema, ta palus ja vannutas meid, et me kirstu uuesti üles tõstak-sime. See osutus aga võimatuks, sest laskekõied olid juba üles tõmmatud. Igal juhul see poleks õnnestunud ilma uute raiumisteta haua külgedel. Leselt küsiti, mis ta siis oieti soovib, kuid ta jäi tummaks.

Kui talle seletati, et kirstu maa pääle ei saa, oli ta nõus hauda laskuma. Läksin enne teda, aitasin ta alla, uskudes et ta, olles ehk sentimentaalne, tahab kirstu panna midagi, mida on lubanud kadunule.

Kruvisin lahti kirstu kaane, kuna tema hoidis laternat. Vaevalt olin jõudnud avada kirstu, kui ta oma värisevad sõrmed sirutas ja surnu lõua alt sinna asetatud mingi räti välja kiskus. Peit-nud põue selle, ta muutus rahulikuks.

Jah, katsuge jutustada seda lugu mõnele noo-rele unenägudes viibivale mõrsjale, sellele lisa-des, et küllap ihnurgi omal ajal on armastanud kõrgeleennuliselt, õrnalt ja paitavalt.“

„Ja kuidas su käsi on käinud pärast seda?“

„Ikka halvasti, kulla sõbrad: mind lihtsalt on maha jäetud.“

„Noh, ja mida kavatsed edespidi?“

„Teesklen hullumeelset,“ vastab leidlik Villem Saa.

Paar kuud tagasi Villem Saa jutustas seda seltskonnas, kus loomulikult polnud naise. Nüüd hiljuti kohtasin teda tänaval ja küsisin, kas ta seda viimast abinõu on juba kasutanud.

Ta noogutas jaatavalt ja kui ma pärisin tule-musi, siis ta vastas löödult:

„Nüüd olen abielus!“

Hugo Vahtra
NÄÄR...
NÄÄR...
NÄÄR...

ANDAOTSING

Päeval kardan üksindust kui mörva,
unelm avarusist ainus trööst.
Õösel keegi sosistab mull' kõrva,
tõha räägib vallapäastet vööst.

Tuleb igatsus kui vaikne valu,
laulab rinnas lakkamatut viit.
Õhtuhämaruses tantsujalu
kaugustele kõnnin vastu siit.

Meelitab mind maantee lai ja sile,
laante kohal kummuv sinikaar,
kõnnin ikka, huulil naer ja vile,
terve maailm — kutsuv sõbratar.

Lugemata maanteejuhist-silti
kõnnin teadmatusse piki kruusa,
kandes taskus kadund armu pilti,
mille all on sõnad: „Sinu muusa.“

Ja veel siis mul käia ihk ei rauge,
kui ju jalad rakku sõõnd on liiv,
sest ma tean, ma tean, et retk see kauge
iseenda leidmisele viiv.

MÄLESTUS ÜHEST SUVEST

Õil suve sumbund kaste lakkis*) kingi
all ojaäärse lehestiku salus.
Säälsamas päeval õngitsesin kalu
ja veetsin tunde rohkeid rohtund pingil.

Kui maja ammu vait ja magas talu,
veel unelmatega siin käisin ringi.
Ma sala enda järel sulgend lingi,
nii väljund kikivarvul tantsujalu.

Säält läbi siirdusin, kus lokkas kaer,
pääs mõte armukujutlusist rase
su poole, näitsik kaunim, olles teet.

Siis pulbitseb mu hinges sala naer:
su kõrval heintes ootas pehme ase,
kust hilja lahkusin ma koidu eel.

MÄLESTUS ÜHEST KEEVADEST

Palavikuhõõgu noorel palgel,
viirastus vast unes kuju fauni,
kui ta voodi ette tantsujalgal
astus näitsik ülemeelik, kaunis.

Ainustki ei olnud toas ses kaiku,
tantsisklend ei päiksekiirtes kõõma.
Päikest põrandal vaid suuri laike,
silms näitsikulgi päikselõõma...

Näitsik lilli tõi ja asetask nad vette,
iseendalegi sai sest rõõmu.
Tõstis lillekimbu voodi ette,
haige hingas lõhna suuri söõme.

Avas silmad äkki, une maik ei püsind,
hajus unelm haldjast, kes siin toona
õnnelikult värehteli küsis:
„Oled tõesti sina see, Ilona?“

Valitsend ei toas ses enam vaikus,
keegi sõrmitses hinge keelil.
Tuba helisevast naerust kaikus,
pilgud kõnelesid rõõmumeelil.

Aga taevas juba roosaks kahkus.
Hinges lahkumisevalu kurblik tukse
näitsik ülemeelik, säravsilme lahkus,
viibe käe veel viimne vahelt ukse.

Vaatas noormees neidist vastu eha,
kõrvus helises kui hääle hõbekõla.
Kauaks meele jäi see nõtkke keha,
pilg, mis minnes visat üle õla.

Päike vajus alla, kaugel helkis
punetus veel eha taamal tornil.
Voodiesist ilustasid nelgid, —
mõtted hajusid kõik sünged, mornid.

Ent taas ängisteles meeli kurbus,
püsis mälestus ta silme särast.
midagi kui kipiteles kurgus:
nutaks — kurbuse või rõõmu pärast.

MÄLESTUS ÜHEST KEVADEST

Mu maja ümber slaagerite viit
tuul kevadine laulis, päike ere
lõi kihama mu soonis noore vere,
ei olla saanud enam eremiit.

Siis sageli su tee viis mööda siit,
mull' ütli pilkudega rõõmsalt tere
ja läksid naerates ju taamal mere
mil loitis, lõõmas päikse tuliriit.

Me südameisse sigis magus valu,
sai kohtamiseaigaks tuttav salu,
tüksteise järgi igatsus käis hell.

Ja siis kui hiljem lahkumisevalus
su süda ängistavat kurbust talus
mu hinge helisema jäi üks kell.

*) Sõnast lakkima. Mis tegi? lakkis.

Istub teine nüüd süllamõdulise poemehe kõrval nagu küisapõeg, teispoõl naelaotsas ripub teisik, hallis jopis, sonimütsis.

„Hõi, alt ära!“ karjub järsku keegi Siiri seljaga. Pauh, lendab saaniselg mööda, Siiri palitusaba riivates.

Siiri seisab üksi allepuude vahel keset maanteed — pole rongi, pole vagunit, halli joppi.

Ss-ss, sisiseb nagu venelase teemasin roheline metsatuka taga või sedagi vaid Siiri kõrvus.

Jalge ees lumelauaal aga jäljekesi, jäljekesi lõpmatult. Südameke jookseb sinna-tänna, hallmustad nututiivad punasel kuukesel.

Hu-hõi! huikab säälsamas roheline metsatuka tagant.

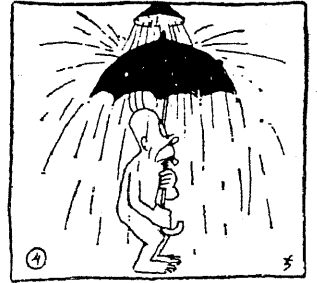
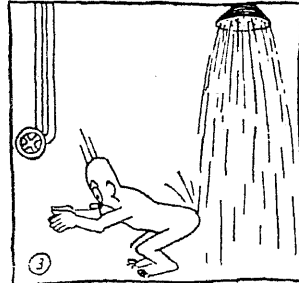
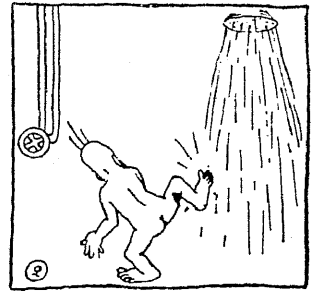
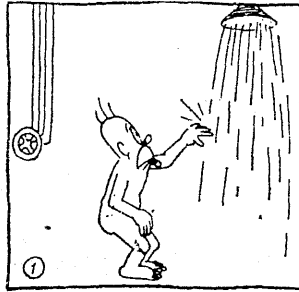
Raksatab nagu tõstevinn — ning trah-trah, trah-trah, logiseb jälle rehepeks.

Ah, ah, ah, vaigistub ta vähehaaval, üha pehmem mädinaga rutates eemale.

Siirike seisab liikumatult, seisab üksi keset lumist maanteed, silmakesed kinni, käed südamekesel, ning kuulatab.

Noor arhitekt sõidab linna.

Emma Liiv

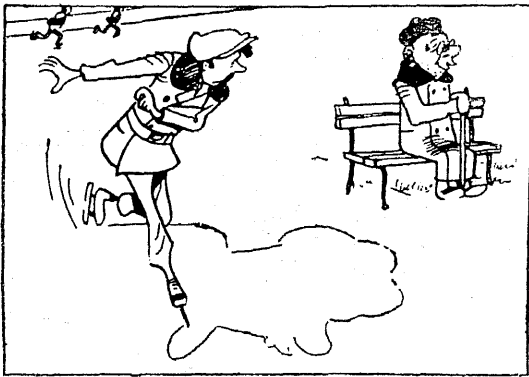

O. JACOBSON:

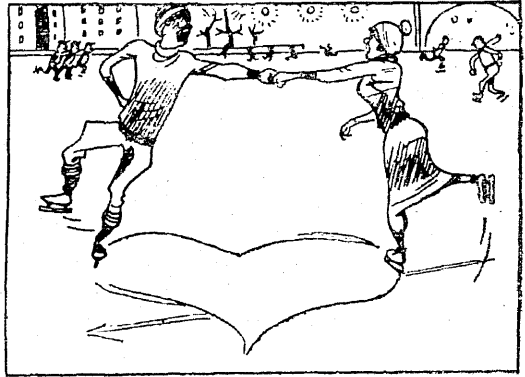
ADAMSON SAUNAS
„Lu“

Sport

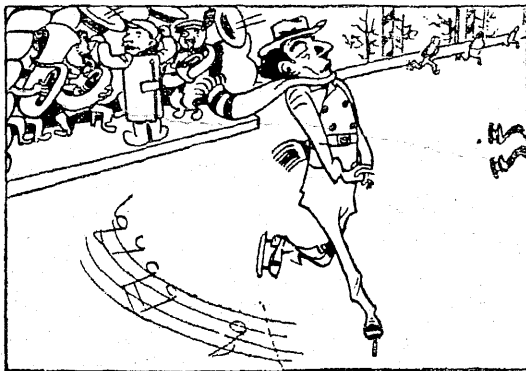
Kui nemad uisutavad . . .

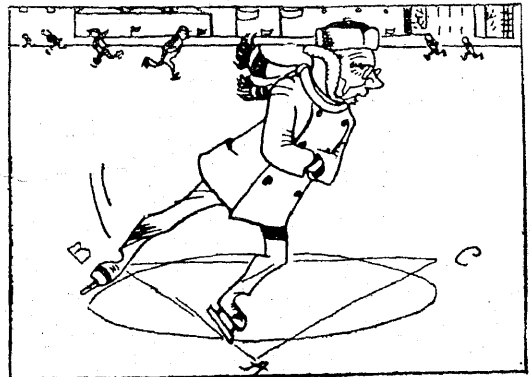
Kujur

Armastajad

Helilooja

Matemaatik

Крокодил, Москва

VAIKNE KENA KOHAKENE...

Fot. J. Vetkas, Viru-Jaagupi

VILLEM GRÜNTHAL-RIDALA JA DIR. J. ROOS'I „KIRJAVAHETUSEST“ Kui „Eesti Kirjandus“ ei nõustunud avaldama vastuväiteid arvustusele Ridala ja keele-uuendus

VAIEDES dir. J. Roosiga viimase poolt *Eesti Kirjanduses* (1926, nr. 6) avaldatud „sihiliku halvendamise ja mahategemise pääle väljamineva ülekohtuse kirjatüki, teisisi odavat liiki alaväärtusliku pamfleti“ puhul *Eesti Kirjanduse ajaloo III* kohta, kirjutab nüüd V. Ridala oma eribrošüüris (kuna ta öienduse „vastu igasugust õiget korda ja kohust, õigust ja õigluslikkust, jättis *Eesti Kirjanduse* toimetuse, ennast hukkamõistetavast klikivaimust juhtida lastes, siiski avaldamata“):

... Kõige suurema numbri, isegi ta enese ütlust mööda, teeb J. Roos teose keelest, ja, lisatagu, stiilist.

Milles on siis viga? Raamatus on rida teisekujulisi vorma tarvitatud kui need, mida kümnekonna aastate eest kaaluvate põhjusteta muudetud nüüdne „ametlik“, „kroonuline“ õigekirjutus soovitavaks peab ja usaldab nõuda. Minu kirjanduse ajaloo algus on ometi vanem kui kirjakeeles tarbetumalt ja läbimõtlemata ette võetud muutused. Küsimus on oluliselt seesugustest Põhja-Eesti *urbi et orbi* ja osalt Lõuna-Eestiski tarvitatavatatest vormidest, kui: *poissa, laulusid, teesid, pesasse, herasse, punasse* j. n. e. Nende asemele on, miskisuguse subjektiivse, piiritlemata iluõiste õhinal, jämedalt murdelised ehk haritud kõnekeeles nigelalt ehk otse koomiliselt mõjuvad lõunaeestilised vormid *poisse, laule, pessa, herra, punna* jne. võetud. Kui milleski, siis on neis ja mõnedes muudeski punktides kirjakeele küsimus roobastest välja joosnud: haritud põhjaeestiline kõnekeel peaks ometi kirjakeele norm olema, mitte selle ehk teise isiku vahetlikkude velleiteetide järele konstrueeritud kunstkeel ehk segukeel.

Samasugune on lugu mõne kujutava üksikjuhusega. Mis esiteks sõnasse *vasta* puutub, siis on see tervel maal üleüldine, vrd. ka *vastas*. Kunstlik norm kuju *vastu* kasuks ei ole asjaliselt kuidagi põhjendatud. Võiksid kõrvu olla, esimene taga- teine eessõnana.

Seesugused kirjakeeles ettevõetud muutused kui *põhikiiri* (end. *põhjuskiri*) ehk *üldine* (enne *üleüldine*) on kas tarbetumad ehk mehaanilised väärtused. Kui esimene veel mõteldav on, siis ei ole teine mitte pooldatav. Ta on tuletatud adverbist *üleüldse*, mis 2-osaline on, laativ + abl. + pos. — suff., vrd. Soome *ylt-yleensä*. *Üldine* on mehaaniliselt amputeeritud väänus. Soome *pleinen* on sellevasta tüvest *ple* saadud, siis hoopis teisiti tuletatud. Võimatu keelemonstrum on muidugi samuti *üld*. — Näide on tüüpiline.

Vastastikku ja vastastikkune on Põhja-Eestis võrreldes üleüldised, vrd. Hermann, *Gram.* lk. 136, ka Hapel, *Gram* 1870. Needki ei ole siis mingisugused vead,

Agaloogiline on lugu õigekirjutuslikkude lahkuminekutega.

Mis kõige päält suure tähe tarvitusesse pärisnimede genitiivis puutub, kus nüüd ametlik keel jälle on hakanud väikest tähte tarvitama, siis on see esiteks lihtsam ja teiseks õigustatumgi. Eesti keele seisukohast ei lase väljavõte rahvaste ja maade nimedes ennast kuidagi mõistlikult põhjendada. Soome keeles võib *suomi* Soome keeltki tähendada, samuti *viro, saksa* jne. Aga sääligi kirjutatakse ometi: *Espanjan lähettiläs* jne. Lõpuks on suur täht pärisnimedes praktilisemgi, ta eraldab. Miski adjektiivist ei või eelmises juhuses juttu olla. Soome keeles tarvitata adjektiiv näit. *violainen kirjallisuus* ei ütle Eesti keele seisukohast mitte kui midagi.

Hi on Põhja-Eesti kirjakeeles ajalooline jäänus ja tuleb seesugusena vaadelda. Ja kui juba: *hõõruma, hani, hernes, harjuma, hargnema* jne. h:ga on, miks siis mitte *hare-nema, harendama*, mis ometi viimaste rühma kuuluvad. Loomulikult siis ka *hüür, hagul*, juba järjekindluse pärast. *Hallikas* h:ga on muidugi trükiviga.

Õigustust nõuab ka kahekordne vokaal sõna ees. Kui me juba *apleek, seminaari, komisiooni* j. n. e., kirjutame, miks siis mitte ka *seminaar, telegraaf, telefon*, nii sama kui *koalitsioon, opositsioon* jne. mis viimaseid ometi keegi ei häälda: ... i-oon, vrd. m. s. *tuhkjas* (*tuhkias*), ka *juuksed* (*hiuksed*) j. m. m.

Ja kuna senni veel kirjutatakse *värs, tõrs, põrsad*, siis ka muud *rs:d* ja *ls:d* seda mööda, järelikult *värs, marsi-ma* j. n. e.

Ma ei poolda tavalises tekstis kirjusid diakriitilisi märka *ž:d, š:d* j. m. Kus nad esinduvad, on nad ladudes teksti sattunud, ja jäänud. Olen *zh:d* ja *sh:d* tarvitanud. Muud tulevad ilmseteks trükivigadeks lugeda.

Mis *ehk* ja *või* tarvitusesse puutub, siis on Võru-Setu murde põhjal ette võetud normeerimine Põhja-Eesti kirjakeele seisukohast vaadatuna hoopis meelevaldne. Ainus autoriteet selles asjas on J. Hurdi tuttav uurimine. Ja seegi ei anna uutele keelemeistritele õigust.

Ühissõnade hulgas, mis J. Roos loetleb, on küll rida trükivigu, aga kaugelt mitte kõik. Ta nõuab liialdatud kokkukirjutamist, nähtavasti saksakeeliste eeskujude järele, nagu *põhjapanev, põuaaeg* jne. Aga see ei lase ennast kaugeltki pooldada. Sarnane kirjaviis ei oleks ka mitte järjekindlasti läbiviidav. Päale selle ei oleks ta kuigi praktiline.

JOSEPH DELTEIL

WIISMEELE

PRANTSUSA KEELEST
TÖLKINUD

Alice Aelapea

Järg

OPERATSIOONILAUAL on retordid aetud segi. Kultuurianumad, hapetefioolid, konna käpad, luubid, arstinoad, kindad vaatlevad üks-ühte. Oma raamis taltsutab kuningas Tristan suurt ämblikku. Teine ämblik, kes on kujunud võrgu suure joogipudeli ja arsti lõikenoa vahele, võimleb oma niidil akrobaadina. Järelvalveta mikroobid hävinevad omas vedelikus.

Väljast kuulduv Eléonore'i auks savoilaste uhke protsessiooni organiseerimist ümber Raekoja.

Kuuselaudadel aga istuvad armastajad, kuuselaudadel, millede kõvadus sobib kõige teravamale kallistusega... Kuuselaudadel... Kuid vahepääl taganevad Savoi talunaiste professionaalsed riitused äkki tšehhi ja kafrite kisa ees: „Molde surma! Surm Molde'le!“

Raekoja platsil avaldab mitmevärviline rahvajõuk, milles domineerivad neegri- ja slaavitööbid, oma tundeid Eléonore'i idüllis vastu. Muutliku nahaga, kuid kõik teadlikud kodanikud peavad väga mustade tendentsidega kõnesid. Sest sõnakuhilast eraldub üldine idee, et Molde tõmbab Eléonore'i teadusest eemale, et Molde süü läbi Eléonore'i genius rahvastele kaduma läheb. Kui kestab nende armatsemine, on inimkond surmale mõistetud. Üksi vaid Eléonore on võimeline leiutama vaktsiini, Suurt Vaktsiini. Kuid Eléonore on võlutud armastusest. Ta hukutab oma geniaalsuse mehe käte vahel. See mees peab surema!

Surm Moldele! Surm Moldele!

Elie-Elie ja Gaspard jalutavad rahvahulga keskel. Nende südameile on see korralagedus meelepärane. Gaspard, väljudes Eléonore'i laboratooriumist oli üles otsinud doktor Elie-Elie. Mehed tunnevad end ühise ebaõnne läbi seotud olevat. Poisike kaebab roheline häälega. Ja Elie-Elie maitseb kõrvetavat mõnulemist, kuulates neid kaebusi, nende kaebusi. Küpses eas juut varitseb tuska, katsudes tabada armukadede poisijõnglase kaebais oma enese südame kaebeid. „Kannatan!“ ohkab laps. Ja mees mõtleb: „Kas ma kannatan?“ — „Ta on veetlev!“ jätkab laps. Ja mees kordab oma südames: „Ta on veetlev!“

Äkki sööstub platsile kroaati husaaride eskadron, piigid käes ja antikatkune mask ees. Nad on internatsionaalse valitsuse ametlikud sõdurid, Molde konsulaar-kaardivägi. Ratsamehed sarnlevad oma kaetud nägudega elementaarseile si-

gadele. Hobused haistavad, Naba Batsillused hulguvad õhus. Raekojaplatsil vaikib kõra. Katastroofilises vaikuses on kuulda vaid ebamäärane ohe — võibolla Eléonore'i oige oma armastuslaboratooriumis? Toolidel pesitsevad oraatorid libisevad rahvahulka väiksematena kui lapsed. Võltshabemed kukuvad ja riided muutuvad silmapilkselt punaseiks. Mässu mahasurumine! Mõni naine alustab Sacré-Corps'i litaneiat. Hobuste ees on vaid veel poisijõmpsikad ja plika-kesed ja punased balloonid. Siin ja säääl sünnib tallekesi. Juba voolab kõrvalolevaise tänavaisse kui kurna inimhulk. Ei kedagi enam!

Kroaadid pöörduvad ümber ja suunduvad traavides kasarmutesse.

Elie-Elie ja Gaspard jätkavad oma jalutuskäiku. Linn on ärritusest ilusamaks saanud. Risttänavail rivistub hiina ja austraalia truppe. Sama hüüe lõpetab iga jutuajamise: Surm Moldele!

Husaaride ratsakäik on situatsiooni tõsisemaks muutunud. Vaen, mis tuhas haudus, löi nüüd leegina lõkkele. Eeslinnades liiguvad gitarrihelide saatel lõuna-ameeriklaste trupid. Kaugemal kihavad venelaste barkad ametita revolutsionääridest.

Gaspard ja Elie-Elie kõnnivad mõtundel häälitseval teel, möödudes vihast ja revoltidest. Kehaka juudi hellaks muutunud süda ja noormehe kõhn süda leiavad selles rahvarahutuses mõnulemise elementi. Nende kaks hinge ühtivad ebamääraselt tuhande lünga läbi nende haavunud rahvahulkade hingega. Nad kõnnivad sõnalau-sumata. Nad kõnnivad haigusest paranevatena, silmad kinni, vaikseks jäänud kontinendi keskel, kujutatavas neitsilikus metsas, mis on täis pühi emanatsioonide palavikku hävitavate puude keskel, millest nõrgub kopsu kautšukki ja õitsvat hiniini...

Nad kõnnivad haavunuina ja vaimustatuina...

Nüüd jõuavad nad senegaalide laagrisse. Nad asetsevad põhjapool Bergenit, Hunsu jõe kallastel. Suurekogulised neegrid on asunud tule ümber. On suur pidu.

Senegaalid jätsid maha Nigeri, Gambia ja Gandama omil lamedail lootsikuil. Nad olid asunud teele Dakaris, Freetownis, naistega ja pakkidega. Nende kargood olid neid kandnud Gascogne'i golfist ja Pas-de-Calais'st läbi Norra rannikule.

FOTO AKEL

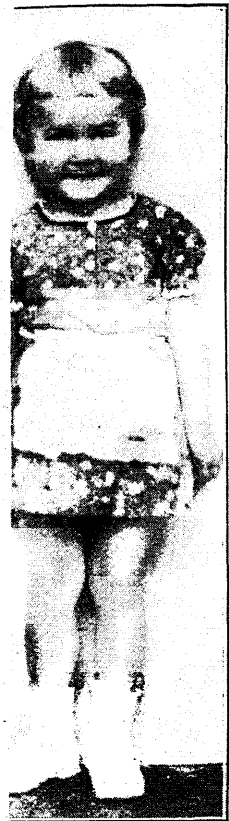
Tallinna üliõpilased Vabariigi 17-da aastapäeva paraadil.
 Ülal: Välisminist. informatsiooni büroo juhataja Jüri Sammuli ja prl. Aino Kalm'i pulmapäevalt. Pildil: hr. Kalm abikaasaga, õp. Tallmeister, pr. Seljamaa, hr. A. Rei, minister J. Seljamaa, hr. H. Laretei, pr. T. Rei, pr. Möllerson, hr. V.

Ojansoon, hr. Koern, prl. Simsivart, hr. Möllerson, hr. Akel, pr. Kukku, pr. M. Ojansoon, pr. Raud j. t. noorpaari ümber.

Keskel (lauas): hr. J. Kukku, õp. Tallmeister, ins. Raud, hr. Makovski j. t.

All (vasakult): pr. Rei, hr. Seljamaa, pr. Kalm, hr. Kalm, hr. Ojansoon, hr. Virgo, hr. Rei, pr. Raud, hr. Möllerson j. t.

Õekeste paar Mai ja Li

Ingrid-Malle — lumekübe

Väike 2-aastane emakene

Varba pesemine

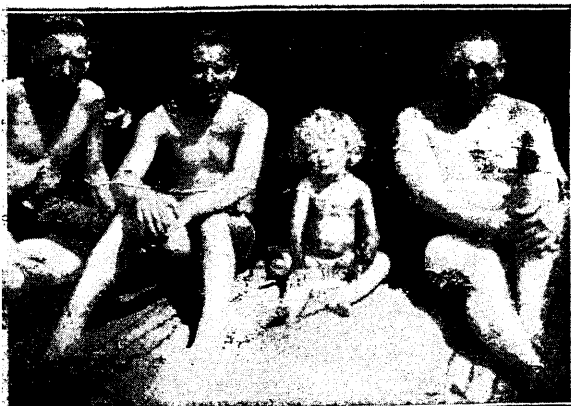
Ann ja Mart — elurõõm ja mõttetarkus

Vanaema juures

Enne rukki õitsemist

Mehed omavahel

Peedu oma sõbraga

Saabastega kass

Meri

Kes kord küll mõistab su tujusid,
tajub su tunnete tormi,
avastab mõistmatu jõudude ringi,
selgitab õuduste sügavussängi,
sünge ja rahutu meri!

Udus või petlikus hallis viinas
peegelduv, selginev kevadsinas,
sumedas suikuvast suveöö ihas,
sügistormide reetlikust raevus, —
salalik, meelitav meri!

Tajud kas eales neid pisaraid,
mida niipalju sa põhjustand?
Vaeslapsi, leski ja emasid nutvaid,
kodusid õnne täis, mida sa isekalt purustand,
meeletu, tujukas meri!

ATs

PILTE VILSANDI
SAARELT

Samal ajal jätsid ungarlased maha oma Donau kaldad oma koerte ja krahvide juhtimisel, pääle seda, kui nad olid maha nottinud umbes 100 000 juuti neljas või viies valitud pogromis. Ungarlastel on suurepärase hing ja kasukad. Kuna ruteenid suundusid Vene sihis, asusid ungarlased läbi Pommerni suhkrupeetide minnes, Danzigis laevale. Bessaraablased jõudsid piki Doni ülespoole minnes igatsetud Siberisse. Serblased liikusid Sarajevo ja Gibraltari kaudu Teravmägedele. Kroaadid asusid Šotimaale ja böömlased Gröönimaale.

(Võibolla on siin õige paik igaks juhuks märkida, et Universum on suur ja et Siriuselt vaadates ei paku 500 000 senegaali siirdumine Saint-Louist Bergeni suurema raskuse või ulatusega, kui Bourges'ist vaadates mõni reis Saint-Amand'ist La Châtre'i.)

Niisiis, senegaalid istuvad siin eestule ääres ja paisuvad suurtest portsjonidest. Need on harilikud inimesed, kes söövad harilikke sööke. Siin on praetud kanapoegi, angerjaid nende rasvas, ja kodujäneseid nahas. On peaaegu juba videvik. Skandinaavia taevas on täis värsked tähti.

Varsti ärkab tuuleke. Väike must imik väaksub. Ja istuvad inimesed tõusevad üksühe järele. Nad on riidetud lehmanahkadesse ja nende mustad jalad on kinnastatud koeranahka. Keegi naine hakkab laulma. Ja otsekohe toovad neli musta kalevisse ja nahkkuubesse riidetud naist, kivinõudel täidetud sigu ja vasikaid.

Aegamööda paisub vaatamäng. Seisvate osavõtjate arv suureneb silmnähtavalt... Nad kugistavad ahnelt tuvikesi ja purpursete pidemetega lambakintse. Orjad veeretavad õllevaate ja naised kallavad puu-peekreisse alkoholi.

Must koor laulab täiest kõrist joomalaulu. Tuuakse elusaid kitsetallesid. Täiskasvanud tükeldavad neid küüntega ja jaotavad siis osi lastele. Praetud haned avavad tiibu ja lähevad nokke põristades lendu. Vardasse pistetud gassellid põgenevad kõrvete suunas. Suitsetatud karud kõhivad oma karvastel käppadel vaarudes. Härjad küpsevad mõirates oma sarvedesse. Tuulehiil puhub türgi kõrvitsatele, nülitud kurgedele ja sarlakpunastele jahioradele riputatud põhjapõtradele. Kaugel haugub koortekari, haistes värskete märayarsade verd.

Mehed topivad suhu terveid pajast tulnud lambatalli. Süsimustad noormehed joovad täiel söömül džin'i pudeleist.

Nüüd tuuakse kahe rattalistel vankritel fenomenaalset liha. Siin on jõehobuste reisi, elevantide kõrvu. 50-ne küünralised neegrid söövad tähtede kobaraid. Teised imevad jäämägesid ja mõned kugistavad universumi tükke. Akki hakkab rahvahulk astraalsel rütmil liikuma. Takti järele toidab ta end monstrumeist. Siis, kõik koos need Ilorini ja Sikasso neegrid Bafoulabé'st ja Timbuktust, mehed-naised-lapsed joovad põrgutule ümber täiel söömül linnu-teed.

Apokalüptiline visioon kustub silmapilkselt. Nüüd kuulukse hüüdeid:

„Surm Moldele! Surm Moldele!“

Ja senegaalid, hambad padrunivööna näos, asuvad teele.

Neid on kahekümnes osa tuhandest, varustatud primitiivsete mõõkadega ja puust püssidega. Nad laulavad pärdikute viise ja peksavad endile pihkudega reitele. Nad hoiavad üksühel käealt kinni. Hämarik ja must öö katab nende kõrid ja kõrvad. Kuu tõuseb.

Kes on ässitanud neid naiivseid rahvamasse, neid värskeid hingi? Selle marsi algupäras on tunda maciavellikke arvutusi. Milline müstiline poliitika, milline müstiline armastaja kasutab ära neid häid neegreid? Doktor Elie-Elie oma sügava hingega.

Trupp marsib Bergeni kitsenahksete väikesete trummide saatel. Senegaali huuled on puusadena paksud. Lapsed marsivad esimeses reas, rõivastatud karunahksetesse pükstesse. Naised ässitavad atmosfääri hääle ja žestidega. Puust püssid sihivad kuud.

Neegrid tungivad edasi mööda pimedaid tänavaid. Neid saadavad laplaste koertesalgad, saba püsti. Aegajalt kostab päevane hüüe:

„Surm Moldele! Surm Moldele!“

Nüüd jõutakse viimaks platsile, mille keskel on Raekoda. Nüüd on senegaalide trupp vaikne kui polüüpide meri.

Igalpool ronivad käsivarred-jalad treppe mõõta üles, ripuvad akende küljes. Rahvamas on vaid tohutusuur polüüp.

Mõned, murdes läbi pää-ukse, tungivad Raekotta. Nende kannul läheb rahvahulk rotina. Auvestibüülid, pimedad koridorid, kubisevad müriadidest punaseist silmist. Tõustakse ülemistele kordadele. Imetakse pimeduses mingit maagilist saaki.

Eléonore'i laboratooriumi ees jääb rahvamas kõhklema. See on kuulus hetk, mil balanss kõigub teo ja taara vahel. Ikka on nii, et hetkel, mil alla vajutakse, voores, häbi, mõistlikkus liigutavad nii üle vee oma uppuja valget kätt.

Ja äkki inimliha surve vastu habrast ust, ühtlane surve, jõuline ja kerge nagu looduse sündmused. Uks annab otsekohe järele. Laboratoorium on küünlast valgustatud. Kultuuri-vedelikud hiilgavad bokaales tähtedena. Firmamendi valem elustab batsillide elu.

Ja sääl, ühes nurgas on Eléonore ja Molde. Nad istuvad tugitoolis ja naise pää puhkab mehe õlal. Keegi avab aknad. Külmm õhk tungib sisse ja toob armastajad teadvusele.

Senegaalid täidavad toa tohuva-pohuga, mis seadust rikub, mõnitab. Mustaveerennitaoliste suudega neegritarid tantsivad mikroobide uurimiseks puhtaks tehtud põrandail. Keegi mees kugistab katehapet alla, teine võtab kõrke teise aine pudeleilt. Need paksunahalised olendid naeravad end lõhki ja žestikuleerivad Molde esgiljotiini meenutavate liigutustega.

Eléonore kaitseb Moldet käsivartega.

Siis astub 12-aastane neegrijõmpsikas lähemale. Tal on rohelised silmad ja suur neegripõll käes. Ta väike lõmistunud nina laiutab end

üle kogu näo. Ta ilusad kräsus juuksed levitavad musta muusikat. Ta läheneb ja graatsilise žestiga mähib põlle Eléonore'i.

Otsekohe sõõstuvad neegrid Molde kallale. Teda lohistatakse lähi laboratooriumi. Ta silmad, põsed, rind ja kõht lõmastatakse. Igat seltsi tapariistad torgivad läbi norralase keha. Ta sureb hääletult, liigutust tegemata. Keegi suur tähtsusetu poiss haarab teda jalgupidi ja virutab ta aknast välja.

All näevad Elie-Elie ja Gaspard, külmast lödisedes laipa kukkuvat...

Sellest päale peab Bergeni raekoja ees valvet neegri sõjaväekompanii osa. Hügieeniline putka muutub vahiputkaks. Siin on neli Bambarat fluviaalsete põskedega, kaks sigarikasti huultel, avauses kaarte mängimas. Nad naljatlevad sensitiividena ja sammuvad baobabidena. Ukse ees kõhib tunnimees, relv jalal ja silm elevandilaine, oma pudrustatud kopsudega.

Eléonore on hästi kaitstud. Molde surmast päale ei välju ta üldse enam. Ta elab lapi vaibal, oftalmoloogia käsiraamatu ja pritsi vahel. Näen teda lebavat ta laboratooriumis patjadel. Päike koloreerib retorte ja skalpe joodikarva värvingul. Kaame, silmad violetised, ot-saesine sarvestunud, viibib ta kui poolunes. Ei ole enam armastust, ei ole enam põski!

Katk muutub veel intensiivsemaks. Türklaste trupid logeivad kogu aeg Raekoja platsil. Ühel päeval hävitavad agoniseerivad ungarlased sadamas töötava hindu laboratooriumi. Talle antakse süüks, et ta vaktsiini ei leiutanud. Tänavail lüüakse andetuid arste päeva ajal kividega surnuks. Rahva märatsemine saadab Katku märatsemist. Punasepuu värvi pükstes poisinoldid ründavad haigemaju. Ambulantsid kulutavad ära oma gummid, olles alati täis slaavi talupoegi, maharadžasid ja higistavaid andaluuslannasid. Rekvireeritakse kõige ebamugavamaid transpordiabinõusid, raudplekist rootsi veovankreid, kärusid. Protestantlikud pastorid asusid mošeedesse ja derviisid, vahet tegemata, pesevad endid pagoodides.

Senegaalide valve koondub päevast päeva. Eléonore mõistetakse vaikselt sunnitööle. Iga tund tuleb neegrijõmpsikas järele pärima coccobatsilli tervisliku seisukorra üle. Neegrinnade banded, sülelapsed kõrvitspudeleis, asuvad müüri ääres laagris. Jäine vaenulikkus ümbritseb järk-järgult Raekoda.

Eléonore töötab üksi. Elie-Elie ettepanekul on Rahvusvaheline Nõukogu Gaspard'i Londonisse saatnud ülesandega, tuua säält tagasi kuulus hiigla strektoskoop, ainuke maailmas, vältimatu selleks, et Katku uuringuid jätkata. Laps sõitis sinna nelja inglise meremehe saatel. Mis puutub Elie-Elie'sse, siis eksitas teda senegaalivalve. Ta ei julge läheneda Eléonore'ile. Eléonore on ta vastu tumm ja morn. Ta kannatab tihti äkiliste värinate ja nutukriiside all.

Järgneb

Gustav Suits'i ja Marie Under'i tõlgendaja

JURIJ ŠUMAKOV

Läinud aastal debüteeris J. Šumakov vene kirjanduslikes ringkonnis luulepõimikuga *Третья встреча* (*Kolmas kohtamine*), mis ilmus ühe Tšehhoslovakkia kirjastusäri toimetusel. Kogu kolmas osa sisaldas Gustav Suits'i luuletusi ajajärgust 1900—1910. Järgnev teos, juba ühe Tartu kirjastusäri kirjastusel ilmunud, *Густав Суйтс* (*Gustav Suits*), annab tunnustust meie vanapoeedi 30 luuletuse meisterlikust ümberistutamisest vene rammusasse mulda. Tõlkest on G. Suits ise olnud vaimustatud.

Käesoleva aasta alul ilmus J. Šumakovil Tartus kolmas raamat, *Вне* (*Väljas*). Selles on avaldatud Marie Underi seitse sonetti venekeelses tõlkes.

Jurij Šumakov on sünd. Tartus vene romaani- ja näitekirjaniku Kurganovi, end. Tartu vene teatri näitejuhi ja praeguse vene gümn. füüsika ja matemaatika õpetaja pojana. Juba varases nooruses, gümn. algupäevil, ärkab noormehes huvi luule vastu: ta sepiteb salmikuid. Hiljem, ülikooli siirdudes õigusteaduse fakulteeti ja koku puutudes eesti kirjanduslike ringkondadega, tutvus Šumakov eesti luulega. Teda sütitasid eriti vanameistri Gustav Suits'i värsid ja ta asus neid õnnelikul käel tõlkima. See vaimustus aga ei jää noormehes kustuvaks õletuleks, vaid puhkes valdavaks il-

luminatsiooniks. Ta unistas juba eesti luule paremiku tõlkimisest oma emakeelele. Ja vaatamata oma noorusele, — autor on 20 aastat vana, — on J. Šumakov osa oma unistusest teostanud.

Eesti luule tõlkimine ka vene keelele on juba kultuurpropaganda mõttes tervitatav. Seda enam, et Jurij Šumakov on peen, värske tundeladiga ning musikaalse põhitooniga luuletaja, millised omadused ilmnevad ka ta tõlgetes: need on kirjanduslikult õnnestunud, täisväärtuslikud.

Tõlke väärtusest annab juba see asjaolu tunnustust, et Gustav Suits ühe oma luuletuse, *Inspiratsioon*, mis ilmunud Šumakovi esimeses raamatus, olevat palunud tõlkepõimikust *Гуемас Суйтс* välja jätta põhjusel, et tõlge osutus algupärandist peaaegu paremaks.

Edaspidi on J. Šumakovil kavatsus tõlkida ka Vilmar Adamsi, Semperi j. t. luulet. Lähemal päevil ilmub ta tõlkevalimik Marie Underi 30 laulust ja sonetist.

M. R.

Laiakivalgumine

*Kaotand ihu, hinge, usu — kõik!
Kest vaid ringleb . . . Otsiv hõik
see kajab vastu tühjalt . . . Ületan ma mäe?*

*Tee viib üles. Saabund tippu — jälle alla,
kus on roostet, närtsitavat halla . . .
See ei takista . . . sammugu vaid jalg!*

*Teekond jätkub . . . pöördel juht
vaid sihti märgib. Hingepuhit
küll kannatab ja koltub palg.*

*Kes see on, kes tuleb kostab?
Piinast, vintsutustest lahti ostab?
Hinge kohutab.*

*Kes see on, kes tuleb päästab,
oleskelu murdeist säästab
viimse öli . . . ? Ja mis hinnal?*

*Vastus puudub, teekond jätkub,
hing ja maine oleskelu katkub . . .
Päästamatult valgub . . .*

*Ah, mu tee, vaid aina endaoosing,
tõekspidamiste, usu trotsing . . .
Ja sel lõppugi ei näe . . .*

K. PÖLDMAA

110. a. Jókai surmast.

MÖÖDUNUD aasta viimasel veerandil pühitsesid pidulikult meie lähemad hõimlased Aleksis Kivi 100 a. sünnipäeva. Suurejooneline ülemaailmliku kuulsusega Soome kirjaniku mälestamine haaras ka meie kirjan-duse harrastajaid niivõrd, et veel uue aasta alul tegutsesime tema, s. o. A. Kivi *Seitsme vennaga* ja *Nõmme kingseppadega*.

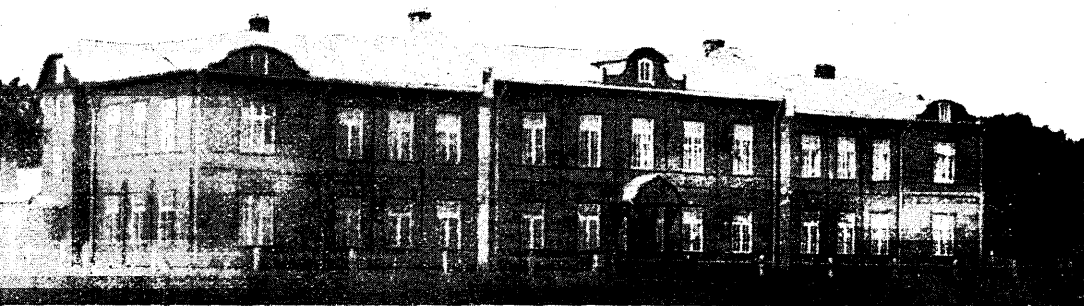
Nüüd, 19. veebr. mäletasid me kaugemad hõimlased-ungarlased oma Mór Jókai 110 a. sünnipäeva. See Ungari kuulsus on meie vanema ja keskmise põlve kirjandus-harrastajai-le hästi tuntud: Jókai töödest on üle 50 jutu ja romaani eestikeelses tõlkes ilmunud. Eriti meeldisid meie lugejaile tema *Raudväravad*, *Kahe sarvega mees*, *Võitlus* ja p. t.

Maurus (Mór) Jókai sündis 19. veebr. 1825. a. Komarómis. Öppis õigusteadust. Võttis ühes luuletaja A. Petöfiga osa 1848. a. Ungari vabadusvõitlustest ja pidi ajutiselt kodumaalt põgenema. 1861. a. pääle oli Ungari parlamendi liige, tegutsedes ajakirjanikuna. Suri 5. mail 1904. a. Budapestis.

Oma esimese romaani kirjutas M. J. 21-aastaselt ja 50 a. juubeli pidustuste ajal oli ta tööde kogu 200 köiteline. Võrdlemisi pika ja seiklusrikka eluea jooksul kirjutas M. Jókai üldse üle 300 jutustuse ja romaani. Ungarlased loevad tema parimateks töödeks: *Ungari maaboh* (1853), *Karpathy Zoltán* (1854) ja (pisiromaan) *Armsad sugulased* (1853). 25. veebr. möödus 125 a. Chopini sünnist.

Frédéric François Chopin sündis 22. veebruaril 1810 a. Poolamaal prantsuse emigrandi ja poolatari pojana. Imelapsena äratas ta juba 9-aastasena tähelepanu. Esimeste esinemiste järele leidis ta võimaluse Pariisis elamiseks ning edasiõppimiseks. Juba varakult saavutas õrna ja vastuvõtliku hingelaadiga helikunstnik siin tunnustuse. Olles oma arenemis- ja loomisjärgu küpseimas eas suri Chopin rinnahaigusse 39-aastaselt 1849. a.

Ta helitöist hõögub peent, omapärast hõngu ja haruldast pöcesiat. Teda loetakse uueaegse klaverikäsitleuse tehnikaks isaks.

Jõhvi ühisgümnaasiumi hoone.

Valdur Mustel (vasakul). Oli Jõhvi „pääste-
komitee“ liikmeks. Ta on alljärgneva autor.

Leonhard Veske (keskel). Oli ka „pääs-
tekomitee“ liikmeks õpilaste aktsioonis. Tal oli suur
poolehoid naisõpilaste hulgas. Praegu postiametnik
Tartus.

Karl Tennis. Oli „päastekomitee“ liige õpilaste
poolt korraldatud boikoti ajal koolis 1928. a. Luges
ette teiste koolide tervitustelegramme klassides. Kooli
ajal spordiringi esimees, praegu politseinik Narvas.

Jõhvi „päastekomitee“ Mälestusi ühest rahvuslikust „mässust“

KUI soome üliõpilased peavad Hel-
singis praegu kibedat võitlust soome
keele eluõiguse eest, siis tundub, et
oleme soomlastest väga palju ees. Meil
oli viimane rahvuslik ülesastumine üli-
koolis mõni aasta tagasi saksa era-
akadeemia avamise puhul. Suurem üle-
maalise kuulsusega õpilaste boikott
aga toimus 1928. a. märtsis, Jõhvi
ühisgümnaasiumis, millest eesti aja-
kirjandus hulga aega juttu tegi. See
õppiva noorsoo ülesastumine ei olnud
mitte võitlus saksa keele vastu, vaid
saksa keele õpetaja ülalpeo ja tooni
vastu, mis ta tundides tarvitas eesti
kirjanduse ja üldse Eesti aadressil.
Streik lõppes 75% õpilaste võit-
duga! Saksa keele õpetaja prl.
Thar vallandati.

Peab uuendama mälestusi, et tule-
tada meele, millest algas vahejuhtum.
Alguse sai vist sellest, et saksa keele
õpetaja prl. Thar ühes lõpuklassi tun-
nis tarvitas eesti kirjanduse kohta
saksakeelset sõna „Scheiss“, mis tä-
hendab eesti keeles „rämps“ ja võib-
olla ka veel hullemat. Sellest rääkisid
õpilased eesti keele õpetajale Jaan
Meerits'ale, kes asja üles võttis pe-
dagoogika nõukogus ja sääil protesti
avaldas sarnase ütluse tarvitamise pä-
rast, sest mis kasu annab tema õpe-
tamine, kui samal ajal teise aine õpe-
taja tema tööd maha kisub.

Asi oleks võibolla ainult selle pro-
testiga lõppenud, kui asjasse ei oleks
seganud tolleaegne gümnaasiumi direktor,
Gustav Rosenberg, praegune

saksa tütarlaste gümnaasiumi direktor
Tallinnas. Direktor püüdis ilmselt
kaitsta prl. Thar'i ja tahtis näidata
isegi õpilastele, et eesti keele õpe-
taja melega otsib konflikti õpetaja-
jannaga.

Kirjutasin, olles sel ajal neljandas
gümnaasiumi klassis, pikema artikli
vahejuhtumisest Narva ajalehes *Põh-
ja Kodu*. Asja võttis üles koolinõu-
nik Karell ja haridusministeerium,
eesotsas nõunik Olli k'uga, kes tegid
juurdluse õpetajaskonnas. Nende esi-
mesel käigul ei olnud suuremat taga-
järke, prl. Thar andis edasi tunde ja
nagu pilkeks täie suuga hakkas kiit-
ma eesti kirjandust igas saksa keele
tunnis.

Asja harutasid omavahel kõik tol-
leaegsed 4.-b klassi meesõpilased. Ot-
sustasime, maksu mis maksab, Thar-
'ist lahti saada. Selleks pida-
sime omavahelise koosoleku, millest
võtsid osa ainult 3 meie klassi pois-
si, mida õpilased nimetasid hiljem
„päastekomiteeks“. Tegime ot-
suseks alata 9. märtsil kl. 11 pärast
suurt vahetundi õpilaste boikotiga.
See oli „päastekomitee“ üksmeelne ot-
sus. Boikott pidi võtma kogu kooli ul-
tuse. Algust pidi tegema meie klass.
Nooremad klassid võisid ju minna
„verest ära“, võtta kuulda direktori
manitsusi, lasta end mõjutada jne.
Oma klassi pidasime homogeenseks
sellepärast, et enamus meist olid poi-
sid, üheksast õpilasest kuus poissi.
Suure vahetundi ajal oli meie klas-

sis klassivanemate koosolek, kus te-
gime teatavaks asjaolud ja otsuse,
et peame algama boikotiga, kui ta-
hame, et Thar'ist võitu saaks. Tean,
et sel koosolekul paatosliku kõne pi-
das „päastekomitee“ liige Karl Te-
nis. Klassivanematele oli seisukord
selge. Samalt koosolekult otsekohe
läksime kõik klassivanemad, arvult
9, direktori kabinetti ja teatasime, et
meie klassid, alates tänasest päevast,
järgnevast tunnist, prl. Thar'itun-
di mitte vastu ei võta. Direk-
tor oli ilmselt väga ärritatud, märkis
kuhugi paberile klassivanemate nimed
üles. Pikema jutu ajas ta maha kahe
lõpuklassi klassivanemaga, kes talle
teatasid põhjustest, milleks algab boi-
kott. Suure vahetundi ajal peeti ära
pedagoogika nõukogu koosolek, kus
otsustati nähtavasti õpilaste boikotist
mitte midagi välja teha. Prl. Thar
sammus järgmise tunni alul nagu en-
negi meie klassi. Teatasin prl. Tha-
rile klassivanemana, et kas prl. Thar
ei tea meie klassi otsusest, ja kas
direktor ei ole talle ütelnud, et meie
tema tundi vastu ei võta. Õpilastest
ükski ei istunud. Prl. Thar püüdis
midagi seletada ajakirjanduse teade-
test või midagi sellesarnast. Ütlesin:
„Prl. Thar, kas lahkute Teie, või
lahkume meie klassist.“ Prl. Thar võt-
tis raamatud ja lahkus jalamaid klas-
sist. Boikott oligi seega ala-
nud. Sel päeval prl. Thar kusagil
klassis katset ei teinud tundi anda.
Arvatavasti direktor saatis ta koju.

Minu ülesandeks jäi boikotist informeerida ajakirjandust ja teha boikotile propagandat. Võtsin kaugekõned kahe Tallinna ajalehega ja *Postimehega*, serveerisin ajakirjandusele asjad pikalt ja laialt. Ajalehtedes ilmusidki teated kolmel veerul. Eriti pikalt kirjutasid boikotist *Vaba Maa*, *Kaja*, *Postimees* ja Narva ajaleht *Põhja Kodu*. Järgmisel päeval püüdis prl. Thar, olles enese kohta mõne klassi suhtes hääs arvamises, tundi anda ühes kolmandamas klassis, kus muuseas oli klassijuhatajaks usuõpetaja Varik. Ent ka see klass ei annud järgi. Klassivanem R. Sivi ütelnud: „Prl. Thar, lahkuge klassist!“ Preili Thar aga vastanud klassile: „Istuge!“ Sellepääle klassivanem ilma pikema jututa lausunud: „Poisid, lähme!“ Kõik poisid ja nende järel ka naisõpilased, lahkusid klassist ja jätsid Thari ükski istuma. Ka pastor Variku poeg, kes õppis samas klassis, tegi boikoti ühes teistega kaasa.

Seisukord oli koolis — kriitiline. Direktor teatas asjast Haridusministeeriumile, ehkki sääl oldi juba seisukorrast teadlik ajakirjanduse kaudu. Kohale sõitsid koolivalitsuse osakonna direktor Ollik ja ministeeriumi pääsekretär Kurvits. Korraldati juurdlus õpilaste keskel, mille tulemuseks oli see, et prl. Thar'ile anti 10-päevane puhkus, mis aga jäi arvatavasti tema eluaegeks puhkuseks Jõhvi gümnaasiumis ja õpetajana Eestis. Kuulati üle peaaegu kõik õpilased lõpuklassidest ja väga palju õpilasi ka mujalt. Ma ei tea, mis õpilased võisid seletada, millegipärast mind isiklikult üle ei kuulatud. Õpilased aga ei annud välja ka juhte ega boikoti alguse käiku, ehkki juureldi, kes koosoleku kokku kutsus. Sarnane ülekuulamine kestis mitu päeva, võibolla üle nädalagi. Kogu selle aja oli koolis „revolutsiooniline meeleolu“. Lauldi isamaalikke laule, nagu teatasid sellest ka iga päev järjekindlalt päalinna ajalehed. Ka teised koolid lugesid endid Jõhvi gümnaasiumi õpilaste boikotiga solidaarseks. Tõrva ja paar Tallinna kooli saatsid tervitustelegrammid, milliseid Tennispaatosliku häälega käis klassist-klassi ette lugemas. Meeleolu ei tohtinud langeda, ehkki saksameelsete õpetajate poolt õpilastele selleks igasugust survet avaldati.

Hr. Ollik püüdis üksvahe õpilaskonna ja prl. Thar'i vahel lepitust

sobitada. Kutsus mind oma juure, direktori kabinetti ja teatas, kas ei ole leppimise võimalusi. Ütlesin, et pean selleks oma klassiga läbi rääkima. Läksin klassi, kus teatasin hr Olliku soovi. Õpilased ei tahtnud sellest soovist midagi kuulda, vaid tegid otsuse, et tahavad prl. Thar'ist kohe vabandada ja on nõus maksma kuni kevadeni talle omaltpoolt palka 1 kr. kuus õpilaselt, kui ta vaid kohe kohalt lahkub. Teatasin sellest otsusest h. Ollikule, kes uuesti juurdlust tegi, missugune õpilane klassist nüisuguse ettepaneku tegi.

Pahameelt tekitas seltskonnas ka sakslase direktor Rosenbergi häätahtlik suhtumine prl. Thar'i janti, kes oli solvanud eesti kirjandust ja paljudel teistel tundidel muud eesti elu. Hakkasid selguma ka põhjused. Tolleaegne kohtu-uuriija Jõhvis ja malevkonna päälilik Kuusekänd, teadis näidata mulle *Kaitse Kodu* 1926. aastast, kus direktor Rosenbergi kohta oli väike märkus, et ta omal ajal, saksa okupatsiooni valitsuse päevil, väga halvasti oli suhtunud eestlastesse Võru gümnaasiumis. Malevkonna pääliliku korraldusel kaitsepolitsei kaudu tuligi Võrust paber, kus teatati, et Rosenberg on isegi selleaegsete isamaalike laulude laulmise õpilastel ära keelanud ja väga üleolevalt ja karmilt suhtunud eesti omariiklusesse. Kirjutasin sellest *Postimehes*, juhtides tähelepanu *Kaitse Kodu!* kirjutusele. Järgmisel päeval ilmus *Postimehes* karikatuur, kus saksa Mihkel ja eit räägivad: „Sina oled ka üks okupatsiooni tegelane, katsu üks kooliõpetaja koht kusagil Jõhvis.“ Tahtsime lüüa kaht kärbest korraga. Ometi direktori väljalülitamine ei õnnestunud, ehkki kogu seltskond Jõhvis seda soovis ja toetas.

Mulle aga sai saatuslikuks hariduselti koosolek, kus esitati praegu Jõhvis elutseva koolivilistlase adv. Rooks'i poolt umbes järgmine resolutsioon: „Hariduselti pääkoosolek mõistab hukka saksa meelsuse Jõhvi ühisgümnaasiumis ja näeks, et kooli juhiks eestlasest direktor.“ Koosolekul, kus oli enamuse Jõhvi kadakate käes, kukkus resolutsioon paari häälega läbi. Põhjus oli, et meie segame kooli asjusse. Keegi tegi koosoleku lõpul, millest võttis osa umbes 20 inimest, ettepaneku, — laulda hümmi. Täheandasin koosolekul, et milleks siin hümmi laulate, laulge parem: „Deutschland, Deutschland über al-

les“ ja lahkusime koosolekult. Muidugi kanti see ütlus kooli ja sellest oil küllalt ametlikult pedagoogika nõukogus asja ülesvõtmiseks. Pedagoogika nõukogus ei saanud direktori ega saksameelset õpetajad kahel pedagoogika nõukogu koosolekul minu koolist väljaheitmiseks vajalikku enamust. Viieteistkümnest pedagoogika nõukogu liikmest, kaasa arvatud ka lastevanemate esindajad, said saksameelset minu väljaheitmise poolt 7 ja 8 häält vastu. Kolmandal koosolekul, see oli palmipuude püha reede õhtul, said aga nad enamuse sellega, et kaks eestimeelset õpetajat oli haigestunud. Sellega said nad 7 häält poolt ja 6 vastu. Need andmed on muidugi selgunud hiljem. Laupäeval, kui kool pühadeks koju lasti, teatas direktor pääle tunde (mind lasti millegi pärast 3 tundi veel koolis olla), et ma olevat koolist välja heidetud pedagoogika nõukogu vastava otsuse põhjal. Loomulikult ei olnud mul midagi erilist talle seletada ja läksin koju. Oma isale, kes tee ääres tööd tegi, hõikasin kaugele, et olen koolist välja heidetud, sest kartsin, et kui seda liiga lähedalt teada annan, võiks „vana“ mulle „pähe anda“. Kuid minu rõõmuks ütles isa seekord, et kas Eestis siis teisi keskkooli ei ole. Lõpetasin keskkooli järgmisel aastal Amb-las, kuhu pääsin eksternina eksamitega.

Boikoti pärast said karistada veel kaks lõpuklassi klassivanemat: R. Kiiver ja A. Laur, kelledele elukombed lõputunnistusel „rahuloldavate-na“ märgiti. Eestimeelseist õpetajaist tuleks tänuga märkida Meeritsat, Entot, Grossi, Anieri j. t. kes „oma lippu kunagi langeda ei lasknud.“

V. Mustel

P. S. Aktsiooni tegelastest, kelle pildid kahjuks puuduvad, mainin: A. Gabrieli (kes finantseeris boikotti rahaliselt, andis Mustel'ile telefoni kaugekõnedeks raha, mida tal sageli polnud, sest mõni päev läksid telefonikõned ajalehtedele maksma 10 kr. ümber), Lembit Kiiverit (kes korraldas kihutustööd vahetundidel nendes klassides, kus temal olid „suhted“) ja Elmar Orro't (kes oli „päästekomitee“ kulleriks).

V. M.

WILHELM AUFFERMANN

AUS FIFINE

DEMOISELLE FIFINE punastas veel kergesti ja oli jooksuplika Francine'i moesalongis.

Kuna ta ei omanud särasilmi ega näidanud kõndides oma väikseid põlvi, siis polnud tal mingit protektsiooni ja ta teadis, et tal veel pikemaks ajaks jääb õigus olla õnnetu.

Päeva läbi kandis ta kartonge ja karpe trepist üles ja trepist alla; õhtuti pühkis ta salongi, ja oleks pidanud nii virelema lõpuni, kui mitte...

Aga lugu on väärt, et teda põhjalikult kirjeldada. Siin see siis on:

See juhtus ühel vihmasel õhtupoolikul, et Fifine saadeti ostuseid viima kellegi suursuguse daami juure, kes kandis paljuid sõrmuseid ja kalleid käevõrusid.

Ränga vihma ja hirmu mõjul, et elevandiluu karva *crêpe de chine*-kleidikesed võiksid kannatada saada, oli direktriiss Fifine'ile võimaldanud taksiauto võtmise.

Kui mootor surises ja vihm oma riimituid aariaid vastu tõllaakent mängis, tundis ennast Fifine printsessina ja sirutas oma mõlemad koi-vakesed mõnusalt ettepoole. Äkki puudutasid ta jalad midagi pehmet. Ta kummardus ja hoidis järgmisel hetkel midagi väga pehmet peos.

Mööduvate laternate ja lampide valgusel uuris ta leidu lähemalt. See oli kallis tsintšilla kasukas rohelisel atlassiidisel voodril, ilma monogrammita ja iga teise tunnusetähega. Nähtavasti oli selle kasuka siia unustanud keegi daam, kes enne teda sõitis — ah Jumal, autos on ju mõnesuguseid momente!...

Kasuka ootamatu leid röövis Fifine'ilt hetkeks teadvuse. Aga peagi oli ta jälle seisukorra peremees, tupsutas väikese taskurätiga oma veel väiksemat ninakest ja näis otsustanud olevat midagi teha, mis teda ühel hooil rõõmustas ja hämmastas. Ta vaatas uurivalt autojuhi poole ja sosistas: „Kes teab!...“ Ja toppis siis kasuka ruttu ühte oma karpi.

Kolmetunnilise hilinemisega jõudis Fifine õhtul oma salongi tagasi. Ta süda värises hirmust.

Suuri silmi ja avasui kuulutas direktriiss ta vabandust. Pikalt ja laialt seletas Fifine, kuidas ta leidis kasuka ja kuidas ta selle toimetas leiubüroosse.

„Liigutav...“, ütles direktriiss ja kuivas ruttu pisara, sest ta kartis, et pisar rikub toreda salli. Ka lubas ta seda juhtumit tulevikus meeles pidada. Fifine'i kolleegid olid surunud oma lõuakesed pihku ja päält kuulunud. Nad kehtitasid kaastundlikult õlgu ja mõtlesid: „Sotte oie!“ — „Rumal hani!“ Ja mõtlesid selle all muidugi Fifine'i.

Igatahes ulatus sündmus direktorigi kõrvu, ja mõni nädal hiljem oli vahe endise ja nüüdse Fifine'i vahel suur, ta oli peaaegu nii suur, kui mitte suurem, kui endise jooksuplika ja uue mannekeeni vahel, mille tulemuseks oli jällegi, et direktor ühel hääl päeval märkas Fifine'i väikseid magusaid põlvekesi ja siis lahkelt ta eraelu ja olukorra kohta teateid päris.

Direktor juhtis Fifine'i oma tuppa. Nad võtsid istet.

„Kõigepäält palun ma teid, et keegi sellest kuulda ei saa, kui mina teie isiklikest asjust osa võtan,“ algas ta.

Fifine kallutas pääkese pisut kõrvale, ja direktor asus lähemale, et tütarlaps teda paremini kuulaks.

Kui Fifine jumalaga jättis ja toast lahkus, kõigutas ta käies pisut puuse, ja see sobis talle imehästi. Hiljem oli ta protektsioon igati kindlustatud.

Kasuka pääle leiubüroos ta enam ei mõtelnud. Kõige kummalisem oli, et kaotajat ei leitud, kuigi mitmed daamid oma kasukat otsimas käisid. Nende hulgas üks, kelle andmed sobisid igati Fifine'i leiuga. Kellelegi kasukat ei antud.

Nii kadusid imekiiresti terve aasta kuud. Direktor oli avameelselt nii rõõmus, kui Fifine ühel hääl päeval palus luba paariks tunniks välja minna.

Fifine läks nüüd teist korda leiubüroosse ja tõi säält ära tsintšillamantli, mis oli nüüd seadusepärast tema omandus.

Kui ta salongi tagasi tuli, heitis ta enese ümber võitja pilgu, ja ta naervate, pooleldi avatud huulte vahelt läikisid hambakesed kui pärlid päikese käes.

„Häbematu õnn,“ mõtlesid kolleegid kadeduses. „Alul tehakse temast mannekeen ja ta räägib tihti direktoriga, ja nüüd saab ta veel kasuka päälekauba.“

Fifine aga mõtles endamisi: „Sottes oies!“ — „Rumalad haned!“ Ja ütles siis endamisi: „Teile poleks aasta tagasi küll mõttesse tulnud, ruttu koju sõita, säääl roheline vooder välja võtta ja helesinine asemele õmmelda!“

Koomilise meele küsimusi

Teater vaimukuse hädaohus!?

1.

MEIE koomilise meele teravnemine on kultuurilise arengu vili, kirjutab *Teatris* Hugo Raudsepp. Pind komöödia võrsumiseks on antud, kui teadvus tungib läbi ma-teerias, kui maailm muutub läbipaistvaks meie silme ees ja me satume avastama ta traagilniite.

Naerda tähendab maailmast ja enesest üle olla, kohutamatu olla ükskõik millisest tõigast. Ja inimene on ainus loom, kes seda võib.

Kui lagedad ja magedad tunduvad tänapäeval nii paljud Molière'i või Shakespeare'i „naljad“, milledele omal ajal kes ütleb mil määral kaasa vabistati kõhukelmeid...

Võime aukartusega seista vanade meistrite suure traagilise tunde ees, mille sügavusteni meie ei suuda sukelduda. Traagiline tunne ses suures pidulikus kõrgpinges, nagu ta end ilmutab klassikalises tragöödias, on meie tundeelule jäämas kaugeks ja võõraks. Aga meie elumeel priskelt ja uljalt arenev vaimsema sublimsema koomika suunas.

Olevikuski võime teinekord kohata koomilise lapse-ea rudimente...

Kes kinodes on jälginud tuttavaid Ameerika groteske nende klounilise akrobaatikaga, see teab, kui lapsikud on sellased puhtkehalised „naljad“.

Hiljuti vaadanud Kivi *Seitsme venna* etendust, ma juba paari pildi kestes sattusin mõttele: mihuke tore lastetükk! Mõtlesin oma kuueaastasele tütrele, et küll sel oleks siin lõbu!

Ega ma ise seejuures olnud kurb. Primitiivset koomikat vaadata on täiskasvanud vaimule suureks puhkuseks.

Aga sellist koomikat me naudime kui mälestuskaugelt arhaismi, mitte kui ideaali, kuhu püüdläme.

Sest kujuteldagu vaid hetkeks, et kui kõik komöödiad siit päale aiva täituksid füüsiliste rabelemistega ja muu seesuguse... karvatuti-koomikaga!?

2.

Kui komöödia tuldse on midagi, mis vaimust sündinud ja vaimu suunas areneb, siis pole ime, kui vaimukus ja vaimusära on moodsa komöödia põhilisimaid komponente.

Mõned kirjanikud, näiteks Shaw, võivad j vaimukuse mõttes ette haarata oma sajandist. Aga suud on loomulik, me kõik areneme sinna poole. Ja kes maha jääb, sellest on kahju.

Meil on niisugune imelik maa, et vaimukus siin sünnitab paanikat. Mõned kurvakujulised rüütliid ennustavad, et kui eesti komöödia veel mõned aastad sädeleb omamaa repertuaarides, siis tulevat maailma ots lavakunstis...

Aga kuidas ka vaimukuse vastu rassitakse, mitte keegi ei kuuluta vaimuvaesust ideaaliks. Mitte keegi pole tulnud mõttele tõendada, nagu võiks ilmetu ja nürimeelne dialoog anda intriigile särtsu ja kujudele elulist sära. Meie teater on küllalt vettinud saksa magedates ja vaimulagedates „lustmängudes“. Kui hiljem meie lavasid sattus vallutama prantsuse ja inglise komöödia, siis oli see meie näitlejale suureks treeninguks. Tal on selles mõttes veel mõnd õppida.

Meie iseseisvusaegne algupärane komöödia ta parimas osas on võrsunud inglise ja prantsuse koomika vaimus, seejuures kindlalt säilitades oma tõulise algupärasuse.

Meie mentaliteedis on loomupärast ühtesattuvust inglise kuiva, aruka, meheliku huumoriga, kuid ilma selle konventsionaalsuse ja valehäbita.

Samuti leidub meil prantsuse vaimule omast kergust ja sädelust.

Kuid meie kultuur on noor, meie põhi on talupoeg. Inlise huumoriga võrreldes on meie naljasoonel rohkem mahla. Ja vaimukuses me ei läbe kaasa teha prantsuslikku stiilipeensust. Meie huumor alles keeb ja käärib, ta pole end veel küllalt välja elanud hääks tooniks. Meil on hingeline vajadus kangema sõna järele. Mitte seda, et me ei oskaks peenutseda ja stiilitseda — jumaluke, meil on ju selles suunas terve liikumine. Aga me ei tunne endid küllalt elusaina, kui me kahe peensuse vahel ei saaks lausuda natuke soolast. Ja nii me siis oma peenimaidki mõtte-toimi suudame väljendada ikka mingi eestilise lihtsuse ja iabasusega!

Kokku see teeb meie komöödia anarhilisemaks ja mihakamaks kui seda on euroopaline standard-komöödia. Kuid arvestamata reegleid ning usaldades südame häält on eesti komöödia õnnelikul sattumusel võinud ilmutada suurt jõudu ning lõõgatabavust.

Eesti komöödia pole meie teatrielu pannud lainetama mitte ainult sellega, et ta lavale paiskas meie oma elu. Vaid õppides tundma rahvaluule koomilisi elemente ta pani ühtlasi aluse ka huumori laadile, mille põhijooned rahva hinges leidsid kajastust. Nende joonte selgitamine ja puhastamine on meie rahvusteatri ülesandeid.

Vaimuga on sellane lugu, et ta laadile jääb külge sellest ainest, millest ta läbi käib. Seepärast meie komöödia on kahemõttelisuste asemel harrastanud sõnalist otsekohesust. Isegi pühavaim on pidanud piiblis „mikumärditsemat“, sest et talle sai osaks kõnelda ühe rahva keelt, kes oma ürgses vägimeelsuses veel ei tunnud viigilehte...

3.

Teater ei ole kunagi võinud arvestada naiivset realismi. Kunst peab ikka tegema valiku.

Sest kus on tegelikult sellane ökonoomiline ja ümmargune elu nagu ta hirmsa pressiga on surutud paari tunni raamidesse laval?

Kui elu peab pressima kompositsiooni ja tüübi ahelaise, siis tohib, siis peab tihendama ka dialoogi. Ja mis sellest siis on, kui laval kõneldakse vaimukamalt, sisukamalt, piltlikumalt kui elus: üks siis ole põhjust teatrisse minna!

Vaimukas, tihendatud ja teritatud dialoog pole teatrile hädaohuks, küll aga probleemiks, mis ootab lavalist lahendust. Näitleja peab võima liigelda ka nõudlikus tekstis endastmõistetava kodusega. Ja ta peab märkama, et teravam tekst joonistab ka kujud teravamini. Meie kaasaegne komöödia on välja joonistanud nii mõnegi tüübi, mis tegelikkuses ümber jookseb alles äärjoontega.

Näitleja vaimseks treeninguks ei teeks paha, kui meie parimate teatrite lavale aeg-ajalt satuks mõni Shaw' komöödia.

Teravmeelne dialoog pole suurimaid raskusi, millega on toime tulnud teatri ajalugu. Kui laval kõik inimesed on natuke vaimukamad kui meie, siis tuletatagu meele, kui palju on mängitud näidendeid, kus kõik inimesed on luuletajad, kes elavad seotud kõnedes ja surevad riimides... On näidendeid, kus ainult lauldakse, ja on teisi, kus ainult tantsitakse. Ja tummfilmides näitleja maigutas ainult suud... ja tegi siiski enese arusaadavaks.

Hugo Raudsepp

„Õnnelend“ — 18-a. nooremehe operett Vanemuise laval

16. veebruaril toimus *Vanemuises* Boris Watseli ja Elmar Tõnsson'i moodse opereti *Õnnelend* esietendus.

B. Watsel on Tartu sadamakapteni 18-a. poeg, Ohtugümn. õpilane. Noormees pääsis juba 1930. a. avalikkusele, mil ta toleaegele iluduskuninganna prl. Silbergile pühendas tango *Lemmik*. Siit pääle tiivustab esimene saavutus noormeest juba süstemaatilisele loominguale. Läheb aega, enne kui Watsel leiab E. Tõnsson'i, kes valmistab libretto ja kellega ühiselt töötades umbes kolme nädalaga valmib operett. E. Tõnsson'ilt on varemalt *Tänapäeva romaani* seerias ilmunud esikteos *Raudpuur* Mart Saareotsa pseudonüümiga.

Pääle seda, kui *Vanemuise* teatri juhatus oli operetiga tutvunud, võeti *Õnnelend* läinud aasta detsembris repertuaari ja maestro J. Simm asus opereti orkestreerimisele.

Õnnelennu lavastas *Vanemuise* operettide lavastaja ja priimadonna pr. Elli Stukis. Lavastaja näpunäidetel on librettot paiguti tublisti parandatud ja muudetud.

Operett ise koosneb 3 vaatusest ühes proloogiga, haarates sündmuselt London-Austraalia vahelist lennuvõistlust, kus esikohale tuleb eestlase, lennukooli juh. Velleri „Teraskotkas“. Muide, proloog on ebardiks ja õnnetuseks kogu operetile. Samuti ka esimeses vaatuses jääb tegevus toppama, kuna 2. vaatus oma põnevusega suudab tasandada eelnenud vigu. Üldiselt erineb *Õnnelend* senistest operettidest, kuna ta nende reegleid hülgab. Nii võib *Õnnelendu* nimetada „traagiliseks operetiks“, milleks eriti õiguse annab 2. vaatus. Mis puutub intriigisse, siis tundub see liiga kunstlikuna ja liiga vara antuna. Kohe esimese vaatuse alul, juhulikust kapiirisist tekib intriig, mille lahendus veel imelisem. Esimesed armastajad saavad küll kokku, kuid teise paari (prl. Kiviste ja lord Allan) saatus jääb küsimusmärgiks, kuna prl. Kiviste vaikselt, saades Vellerilt korvi, täandub.

Opereti muusika on märksa parem librettost, kuigi muusika vaheldi sarnleb *Kõrvelaulu*, *Viktooria* ja *ta husaari*, mõningate kinošlaagrite viisi osadega või on terveni vastava mõju all, nagu 2. vaatuses. Kuid autor on selle nii ühte sulatanud, et ei esine mingit hüpet ega lünka.

Esimeses vaatuses tegevus sünnib Londonis lendurite ballil „Kosmose“ pääaktsionääri prl. Kiviste majas.

Teises vaatuses pääseb opereti mõju haripunktile, tänu lavastajale ja dekoraatorile. *Vanemuise* lava pole kaua näinud sellist suursugust dekoratsiooni.

Vaatuse lõpp tuleb ootamatult traagiliselt: Aino väldtides duelli Velleri ja kapteni vahel salgab armastuse maha ja jääb üksi saarele kapteni vägivalla alla, aidades Vellerit mehaanikutega saarelt pääseda.

Viimane vaatus, mis tavalise reegli kohaselt peab olema *happy end*, teostub selles mõttes vaid osaliselt. Prl. Aino pääseb inglise ristleja abil küll saarelt ja kohtab Vellerit tema suvilas, kust lenduri teine armastaja prl. Kiviste peab lahkuma. Ühele on lõpp *happy end*, teisele aga traagiline ja draamaatiline.

Kokkuvõetult on *Õnnelend* ikkagi tükk, mida tasub vaadata. Ta on suur saavutus, kui arvestada autoritega kui noorte debütantidega.

M. R.

ÜLEMAALINE TEATRIPÄEV

Kutseliste Teatritegelaste Ühing korraldab tänavu vaikselt nädalal enne kevadpühi ülemaalse teatripäeva, kus tulevad arutusele mitmesugused meie teatriellu puutuvad küsimused. Teatripäeva korraldamisele tahab teatritegelaste ühing tõmmata kaasa meie näitekirjanikke, kes kogu iseseisvusaastate kestes ei ole saanud ülemaalist teatri üritustest ulatuslikult osa võtta, kuna ometi tihe koostöö nendega on teatrikultuuri edu aluseks. Esialgsete kavatsuste järele peaksid teatripäeval käsitlemist leidma pääle näitlejaskonna olukorra parandamise küsimuste veel mitmesugused loova teatrikultuuri küsimused, nagu: omateatri probleem, provintsiteatrite ja maalavade olukord, lavategelaste ettevalmistuse küsimus, autori, lavastaja ja näitleja vahekorrad, laste ja noorsooteatri organisatsiooni loomine, teatri, arvustuse ja publiku suhted, lava tehnilise rakenduse küsimused jne.

ANKEET TEATRIKUSIMUSIST

Teatrisse ja näitekirjandusse puutuvad küsimused ei ole viimaste aastate kestes leidnud kuigi ulatuslikku ja süstemaatilist käsitlemist meie ajakirjanduses ja ajakirjades. *Teater* tahab avada vaidlused ja sõnavõttud neis küsimusis ja korraldab ühenduses sellega ringküsimuse teatritegelaste, kirjanike, kunstnike jne. hulgas. Küsimused on järgmised:

1. Mida peate tähelepandavaimaks saavutuseks eesti teatrikultuuris iseseisvuse kestes?
2. Meie näitekirjanduse ja selle lavalise teostamise puudusi Teie hinnangul?
3. Mida tuleks teha meie teatrikultuuri arendamiseks ja mis suunas seda juhtida?

TEATRI VEEBRUARIKUU-NUMBER

Ilmus kuukirja *Teater* veebruarikuu-number, kus pike-
mas artiklis „Meie näitekirjanduse pöördepunktil“ analüü-
sib Ed. Hubel eesti näitekirjanduse sisulist nägu enne ja
pärast 12. märtsi sündmusi ja püstitab samas uusi tä-
hiseid meie näitekirjanduse arengule. Rahel Oibrei sel-
gitab estraad-tantsu ja lavatantsu põhimõttelisi erinevusi
ja nõudeid. Dr. E. Kiršenberg leiab psühhoanlüüsi teel,
et Siim Pungervas Raudsepa *Roosadest prillidest* kuul-
lub tüübiliste vanapoiste hulka. Hugo Raudsepp artiklis
„Teater vaimukuse hädaohus!“ käsitleb koomilise mee-
le küsimusi meie näitekirjanduses, kuna Voldemar Lee-
mets märgib uusi jooni meie algupärase opereti viljemisel.
Vesteid jne.

TEATRI SÖNASTIK-KASIRAAMAT

Me teatrikirjandus on väga puudulik. Eriti tungivat puudust on tuntud teatri sõnastiku järele. Kaheaastase töö tulemusena on Voldemar Mettusel valminud sõnastik, mis sisaldab kõiki mõisteid, mida tarvitavad näitlejad, näitejuht ja tehniline personaal oma igapäevase töö juures, tuues ja seletades sääljures ka tähtsamaid teatria-
loomõisteid, kusjuures võõrkeelsed sõnad on varustatud hääldusega. Sõnastik ilmub *Teatriga* kaasas eripoogna-
tena, alates märtsist.

VANA kähisev seinakell kõhis just hommikueelse tunni, kui Maie köögist tuli ja müksas magavat Augustit. Mees jäi rahulikult edasi norisema.

„Tõuse siis ometi!“ hüüdis naine pahaselt, aga alalisist ohkamisist kaebliku häälega. „Teised vedajad on juba metsas, aga sina muudkui keerad külgi. Oeh, küll on rist niisuguse mehega!“

Eide halamise lõppedes urahtas mees südametäiega, haigutas üsna magusalt ja ringutas, Ta vanadusest ja tööst kanged kondid naksusid kui vajuva hoone tapid.

Nüüd ta oli ärkvel, väsimuse ja öö painaja oli kadunud. Maie oli just seda oodanud ning ruttas jälle tagasi köögi auravasse kurku, kuna August jäi üksi riidesse kohmitsema. See oli üks tüütav toiming, mis kordus iga jumala hommikul ja mille pärast pidi kõige esmalt paenutama palgitõstmisest valusaks veninud selga. Kogu päeva kohta oli ta tuju kõige halvem tolmaivad jalatseid mähkides, kui peenike kõditav tolm tungis nohust hellisse ninasõõrmeisse ja nimmis nagu torgati iga kehapaenutuse puhul.

Süüsi üsnas ta kogu palgivedu, mida ometi kõik ümbruse väikekohamehed ootasid kui õnnistust, ootasid veel rohkem kui kosutatavat vihma-sagarat suvel põuas närtsivale põllule. Aga August õppis vihkama seda tapvat tööd. Hommikul libedaid nahkpastlaid jalatseile venitades tundus talle vastumeelsena alata jälle jooksmist, rabelemist ja teistest ettetikkimist, nagu asuks inimeses vanaahnus ise. Võibolla põhjustas tema meelehärma tõik, et ta kui vanaldane ja tasasevõitu mehike kunagi oma setukaga teistest ette ei pääsenud. Tema ja temasuguste korjata jäid peenemad palgijärtsud kändude ja mätaste vahel, millega oli palju vaeva ja riistade lõhkumist. Enne teisi ei suutnud ta aga kunagi kohale saada, sest väsimus ja vanadus hoidsid teda kammitas, kuigi Maie igal hommikul rututas ja sundis tagant. Olekski ise juba ammu jätnud kõik kus see ja teine, aga kui sellest juttu tegi, tähendas Maie:

„Polegi sa veel nii muldvana, ja regi peab kah vastu. Sa ei täidi ometi truibiveerel külitada, kui teised mehed raha teenivad!“

Selles oli raasuke tõtt ka Augusti enda meelest, ja õiguse jättis ta juba harjumusest naisele. Nii pidi ta päevast-päeva vastumeelt raielangile sõitma, et teenida veoga samast päevapalka nagu teenisid puuraidurid lõikamisega. Teiste vedajate nähes oli seda rahanatukest päris häbi välja võtta, nurus tasu praakerilt juba ette ja käis palgapäeval ainult allkirja andmas.

Nüüdki läks tusesena hobust rakendama.

Hommik oli vasekarva hall ja rõskelt külm. Ümbrus hämaruses ja udus, kask värava kõrval kõrvalge härmatises. Maie kuuldus laudas kollistavat, lambatall määgis haledalt. Uksest hoovas kaarte alla auru ja läppunud sõnniku lehk löi ninna. Mees vedas tõrkuva ruuna lahtrist välja. Õues see puristas ja raputas endalt tolm ja karvu, tekitades mulje, nagu klopitaks jalgriiet. Üks häbitu kana oli ruuna selja kohal ööbides sinna oma jälje jätnud. Sajatades rookis August hobuse selja õlgnuustikuga puhtaks. Rangirihma sikutades hakkasid sõrmed kibeleva nagu jääste nõelte torkeist. Hommik ei parandanud asja.

Kui hobune rakendatud naasis tuppa, kus Maie oli laua katnud. Sööma istudes uratas: „On täna sala külm!“

Naine üritas viivu pärast hoopis teist juttu.

„Mäe Andres sõitis juba tüki aja eest,“ sõnas ta, „aga sina oled just nagu koju kinni kasvanud.“

August hammustas nohisedes leivakannikast tüki ja vaikis.

Tundus juba päevavalget, kui viimaks väravast välja sõitis. Kodust eemaldudes tõusis tuju pisut. Nähvas ajuti ruunale ja kõneles endamisi: „Saan vast täna varem kohale ning võin valida mõne parema palgijupi... Nõõh, igavene sunnik!“ See oli öeldud hobusele, kes peremehe mõttesse vajudes hakkas lapiti vahtima ja sammu lühendas.

Metsavahel tee oli klaaslibedaks hõõrdunud. Käänakutel narmendas teeäärseil puil koor, mida palgivedajate pärareed nühkinud. Siin-säääl oli murdunud poome ja kauspuid, nagu oleks sõitnud sõjavoor läbi metsa.

August laskis jalgadel üle ree-ääre tolkneda, ta pastla kand suhises lumes, sinna lamedat vagu kündes. Ajuti pidi jalad üles kergitama, et vältida kokkupõrget mõne teeäärse kännuga.

Oli üsna vaikne, ainult kusagil metsasügavuses kokkis rähn, nagu vallatleks säääl poisike kirinaga. Kuuldus sörkiva hobuse puristusi, kapjade plaksumist ja ree kolksatusi.

Korraga kostus eestpoolt hoolimatu hõige: „Tee lahti!“

August rebis vaistlikult paremat ohjajaru ja ruun hüppas kõrvale, nii et regi robises läbi puhmastiku kui heitunud emateder.

Käänaku tagant ilmunud palgikoorem libises kauspuude naksudes mööda. Suurel tüvipalgil istus laia näoga talutaat, läki-läki sügavalt pähe surutud, ja naeris üleolevalt. Saanud hobuse jälle tagasi teele, pomises August kadedalt:

„Oli aga, sinder, palgi pääle vinnanud...“

Ja meenutades, kuis pidi teelt kõrvale põikama, tõusis vihahoog. Hakkas äkki ruuna nähvima, kuni see kargas kõigi nelja jalaga ja regi tilendas taga nagu kurin kassi sabas. Aga kaua ei saanud ta nii traavida lasta, varsti hakkas jälle koormaid vastu tulema ja ta pidi keerama mingit sihiteed, mis viis samuti langi lähedale.

Nüüd oli jälle metsa sügav rahu ta ümber. Kohedast, puutumatast lumest torkusid tüved, sammaldanud, siledad või krobelised, kroonid segunesid ülal rahulikuks võrestikuks, mis pi-

sut härmatunud oli. Augusti meeoleolu härras-
tus. Hakkas korruga kahju isendast ja oma
äraaetud hobusekronust. Ah, halbu päevi olid
nad mõlemad näinud, koos olid vanaks jäänud.
Polnud nende jaoks enam see elu võidujooks,
las nooremad jooksevad, kel jaksu peab. Olgu
täna viimane voor siit palgimetsast, küllap on
kohmitsemist omagi kodu ümber!

Laskis hobusel sammu käia.

Raiesmik oli juba tühi, kui pärale jõudis,
ainult üks hilistunud vedaja just keeras mi-
nekule. Selle kõhetu hobusekronu sikutas viit-
kuut palgijuppi, mees ise käis vandudes kõrval.

August võttis hobuse valjastest ja talutas
kändude vahel edasi kuni jooneni, kus lõppe-
sid vastuvõetud palgid. Iga parem tükk oli ka-
dunud, polnud siit midagi sobivat saada, seda
nägi ta esimese pilguga. Aga ometi oli veel
huvi silmitseda ja nuuskida, kas pole kuhugi
jäänud mõni tubli tüvi, millest üksi saaks pa-
ras koorem. Oleks võinud ka neistsamust lad-
vajuppidest selle viimase koorma laduda, aga
ta salasooviks oli kord üht „mürakat“ alla jõe
ääre viia. Ja see soov ajaski teda kogu raies-
mikku läbi takseerima sellise põhjalikkusega,
nagu otsitakse mõnda kadunud väärtuslikku eset.
Lõpuks tal oligi edu. Otse nummerdamata pal-
gilasu äärelt leidis toeka kuusepalgi, mille koh-
ta vedajad oleks naljatades ütelnud, et üheks
koormaks on teda palju, kaheks vähe.

Nagu mingi võidu üle muheledes ajas ta ho-
buse ajaviitmata kohale, sidus päraree paraja-
le pikkusele ja hakkas kangiga tööle. Kuid
üksinda oli selle jonnaka tüvikuga kurjalt te-
gemist, asi ei tahtnud kuidagi edeneda. Ikka
libises üks või teine ots tagasi, taganes regi
eest või murdus kang. Kui viimaks palgi ilu-
sasti koormasse oli saanud, seisid ta otsaesil-
sel suured higitilgad, ja vana kasukas oli vi-
satud kännule.

Olles vähe lõõtsutanud, lõi ta kirve palgi tur-
ja, haaras ohjajarud pihku ja hüüdis kannata-
matult:

„Nõõ!“

Ruun tõmbas kogu oma värisevate sapsude
jõuga, August lükkas õlaga tagant ja regi läkski
liikvele, kuna kauspuud naksusid igal mätta-
kesel. August muheles. Viimaks ometi viib

temagi palgi jõe ääre, mille ümber teised me-
hed imetlevad ja arvestavad, mitu kantjalga sar-
nane mürakas küll peaks andma.

Siis vaatab keegi ta ruuna ja lausub:

„Noh, sel Nõo Augusti hobusel on veel va-
naajalist jäksu, see on veel hääd usku!“

Aga tema ütleb piipu toppides:

„Mis nüüd... viimne koorem on — tuleb
teine juba pajuki päale lasta, muidu võtan ke-
vadiseks maakünniseks naha seljast.“

Teda ehmatas mõtetest ree järsk iirdumine.
Raske palk lisas hoogu juure ja raksatades va-
jus jalas vastu kändu ning koorem vajus küljeli.

Soe juga uhkas üle Augusti selja. Vahtis
tõmbil pilgul purunenud rege. Otsas oli see,
ühe poole kauspuud puha lahti murdunud. Käis
ümber koorma, raputas pääd ja sülitas.

„Küll siia see jääb.“

Haaras siis äkilise vihasööstiga kirve ning
lõi ainsa raksuga katki kõie. Palk veeres kä-
gisedes lumme, jäädes sinna tuimalt ja ükskõik-
selt lamama.

Ja kui August oma katkisel reel külitades
kodu poole sõitis, pomises ta:

„Nüüd saame pajukile kõik kolm: ruun, regi
ja mina... Ja Maie lorst olen kah vaba!...
Ei ole selle palgiveoga enam hädaldamist.“

Metsa vahel liugles lumehelbeid, hobune pu-
ristas ja rähn toksis kuski kaugemal.

Kirjandus tungib massidesse

ÜENÜ Tallinna kirjandusrühma juhte, huu-
morit armastav Voldemar Vent näitab alljärg-
nevas, kuidas tuleb kirjanduslikul kraavitajal
rahvale läheneda.

NOORKIRJANIKE rühm — nimetame teda „Taaruvaks
„Pegasuseks“ — oli enesele püstitanud õilsa põhimõtte: Kir-
jandus on kui elektrisäde. Kirjandus peab tungima näge-
matuid juhtmeid pidi ka kõige pimedamaisse nurkadesse.
Sellega ongi tõlgitsetav põhjus, mis sundis neid, õilsaid
noorukeid, sõitma esinema kaugele provintsi kultuurinäda-
la lõpupäevil.

Rühma kuulusid, juustepikkuse järjekorras: lüürliline
poeet Augur Merisina, elulähedane luuletaja Kalev Pun-
nivinn, moodne konstruktivist Nentiv Tõika, romantik Ak-
sel Hiiasalu, prosaist Kalvi Vaar ja humorist Tuudor Ki-

viaru. Mina, muide, kuulun samasse rühma, ent piinlik
on kirjutada asjust, mis pole kuigi olulised, päälegi kirja-
viis muutub selletõttu isiklikuks.

Oluline on see, et kirjandusrühm „Taaruv Pegasus“
võttis oma ülesannet äärmise tõsidusega. Saatsime väl-
ja meetripikkused reklaamid (kirjandus on ainukene ala,
ku reklaamist on leib kõik, või mitte midagi) ning Kal-
vi Vaar, kel on üle riigi naisaustajate osakonnad, sõitis
ette, seadma üles nägematuid juhtmeid, mille kaudu kir-
jandus oleks tunginud osalegi kuulajajast otse südamesse.
— Alles ärasõidu päeval tekkisid meil lahkarvamised sõi-
dುವahendite suhtes. Kalev Punnivinn propageeris sõitu
lennukil, millega oleks huvitav tiirelda linna kohal, pildu-
da alla lendlehti ja kutsuda valjuhääldaja abil kodanikke
kirjanduse rohumaile. Hiiasalu — tema on meie kassameis-
ter — soovitas sõitu raudteel. Omandasime priipiletid,

millised lennukil muidugi pole maksvad. Ja päälegi puudusid meil lendlehed, mida pilduda alla. Kõige mõistlikum muidugi oli minu ettepanek — hüpata ise alla langevarjudega. Seegi ettepanek leidis ägedat vastuseismist meie naiskaaslaselt Giina Albertinilt. Naised teatavasti on häbelikud. Nii siis jäme kindlaks sõidule raudteel. Meie kuus, siis veel dramaatiline soprano Giina Albertini ja Riikliku teatri operilaulja Aleksei Raudvöö.

Jõudsime rongile, kes õigel ajal, kes pisut varemini.

Äkki selgus meile kohutav tõsiasi: olime unustanud õhtu tähtsama tegelase — konferansje, kes ütleks ühtlasi õhtu avasõna. Jooksime siis välja jaamaaisesse. Näeme: liigub teiste hulgas meie hää tuttav, noor jurist ja seltskonnategelane Viki Oleander.

Tirisime tema poolvägisi raudteejaama, ostsime ruttu piletid ning aida! vagunisse, just üks sekund enne ärasõitu. Päril sõbralik Oleander meie vastu ei olnud, olles teel sauna ja õhtul oma kihlusele.

Vagunis minul vedas kõige halvemini. Sattusin ühte pinki Tuudor Kiviarauga, kes armastab kõikjal mürgeldada. (Protokollides aga figureerime, imelik küll, alati kahekesi). Lüüriline poeet Augur Merisina, muide, armastab naisi ja Nentiv Tõika (kõige paksem meie rühmast) armastab võileibu või sendvicheid bitlinguga. Sõitsime kümme tundi millegagi. Nentiv Tõika käis alataasa vahetamas kraesid. Tema nimelt ei saa süüa muidu, kui on puhas krae kaelas ja pükstel viigid. Kiviaraule, nagu harilikult, tehti neli protokollit (täpselt samapalju, kui tee ääres einelaudu) ning neli korda pidin mina neile temaga ühiselt alla kirjutama. Merisinat paluti teed jooma kahe vanatüdruku juure, kes elasid juhuslikult samas linnas, kus pidime esinema. Päevapildiparaat ja paar värssi paluti võtta ligi.

Viimaks jõudsime sihtkohta. Jaamaesine, nagu provintsis harilikult, oli tulvil inimesi, kuid puudusid linnapäa, pasunakoor ja kohalikud organisatsioonid tervituste ja lilledega. Needki, kes olid jaamaaisel, vahtisid meid selliselt ükskõikselt labase uudishimuga, nagu polekski meie pildid figureerinud müürilehtedel nädalapäevi. Ainult kohalik konstaabel seiras tähelepanelikult meie lauljataril lõvilakaga dobermanni ning mingisugune tüüp — võis vist kohalik habemeajaja olla — sosistas kõrvu Merisinalle: „Kui soovite lõigata juukseid, siis minu asutus on jaamast minnes paremat kätt esimene.“ Vastuseks saatsime talle pilgu täis kollektiivset halvaksapanu. Tol vaesl kuradil polnud nähtavasti aimugi kirjanduse ja kirjanike olemasolust. Seisime veel mõni minut ootust demonstreeriva grupina jaamaaisel ning hakkasime siis kibestunud liikuma linna suunas. Teel elasime üle järgmise ebameeldiva üllatuse. Konstaabel põmmutas maha meie lauljataril dobermanni, kui viimane oli läinud pisut eemale, tutvuma kohalikkude uudistega. Põhjenduseks tõiesile vaid kolmesõnalise lause: „Linnas valitseb marutõbi!“

Löödud meeleolus läksime kohalikkude kohvikusse. Giina Albertini nuuksus ja Merisina püüdis teda juustest silitada. Sääal märkisime üles õhtu järjekorra. Avasõna pidi ütleva Viki Oleander, siis pidid esinema teised, mina viimasena. Pool tundi enne algust läksime kohalikkude seltsimajja, piilusime saali läbi ukse. See oli tulvil toole. Puudus vaid publik. Õhtu korraldaja ja piletimüüja püüdsid meid lohutada seletades, et ega peenem rahvas õhtule ei tulevat, et seltsimajja aga ei asuvatki jumal teab kuivõrd kõrvalikus kohas, siis mõni inimene

ikka mööduvat tunni või teise jooksul. Provintsi-inimene olevat uudishimulik. Kui nägevat, et aknad on valgustatud, vaatavat sisse ukse vahelt. Küllap me ta siis saali toimetavat üle hulga!

Neil oligi osaliselt õigus: mõni inimene tõesti tuli. Kõigepäält tulid Merisina vagunituttavad — vanatüdrud kahekesi, siis Kalvi Vaari osakonnad üksikult või vähemate gruppidenä. Aga juhuslikke möödujaid polnud, olgugi, et kaks rühmaliiget valvasid kogu aeg uksele, varukad üleskeeratud. Pidasime juba nõu, et maksame raha tagasi neilegi vähestele ning hakkame minema tagasi jaama, kui humorist Tuudor Kiviarauga ütles: „Stop, kodanikud, peaksime ikka õhtut ka natuke reklamema.“ Ütles ning kadus kõrvalruumi. Leides sääalt kolude hulgast pasuna ja vana tuletõrje trummi läks ta esikusse ning kukkus taguma trummi pihta. Pasuna ots aga sattus juhuslikult minu suhu. Mõõdus vaevalt veerand tundi, kui seltsimajja esine kihast inimestest ja uusi voolas üha juure nii südalinnast kui agulitestki. Kiviarauga tagus trummi endisest kõvemini, kisendades vaheldamisi rahva hulka: „Hõi, astuge lähemale, kodanikud! . . . ainult 20 senti. Selle eest näete elusaid poeete, konstruktiviste, luuletajaid ja prosaiste. Täiesti tasuta jagame täna õhtul vaimlist karbonaadi ja lüürilist šokolaadi. Rutake pääsetähtede ostmisega!“

Selline reklaam nähtavasti mõjus: algas sõna tõsisest mõttes tormijooks kassale. Poole tunni jooksul oli saal tulvil inimesi ja piletid müüdüd ühes kontsudega.

Saalisviibijad olid enamikus lihtsed inimesed — käsitöölised, turunaised ja ülesostjad, teenivad tüdrukud, aguliplikad ja poisid nõksudega, palveõed vendadega, sõnaga — rahvas, vastuvõtlik pind meie surematule loomingu.

Õhtu algas täpselt: kaks tundi pärast väljakuulutatud aega.

Avas õhtu Viki Oleander. Temal vedas kõige paremini, kuna seletas vaikselt ja asjalikult, et temal pole õieti midagi rääkida, kuna sattus sija juhuslikult ja pidi minema hoopis sauna. Juhtudes teel kokku „Taaruvate Pegasustega“ toonud need ta poolvägisi rongile ja siia esinema.

Selline otsekohesus publikule nähtavasti meeldis: kostis käteplagin ja keegi onkel hüüdis: „Tõsi jah, saunas peab käima. Aga viha ostmisega tuleb olla ettevaatlik, mu tuttav läks kord sauna ja sai vihtlemisest sügelised.“

Nüüd esines Aksel Hiiesalu. Tema kui rühma romantiku ülesandeks on kirgede kirjeldamine looduses ja inimesis. Oli kirgi selleski jutustuses! Väljas tuiskas, päätegelane viskas ühe laiba soolaukasse ja koputas siis ühe tundmatu maja ukse pihta, mis osutus ta isakoduks. . . .

Rahvas kuulas ettekannet vaikides, kuni selle kohani, kus isa, poega ära tundes, hüüab pateetiliselt: „Arno kadunud poeg! Sina siin ja sellise ilmaga?“ Siis millegi pärast tekkis publikus väike segadus.

Oodates kuni rahva meeleolu vähe rahunenud, luges Hiiesalu loo kuidagi lõpuni. Temale järgnes moodne konstruktivist Nentiv Tõika.

„Nurjund rendez-vous“, algas ta lugemist, hääle pisut värisedes.

„Mis puu? Kõnele selgemini!“ küsiti publiku hulgast.

„Rangipuu, teie puupääd, kuulake paremini!“ hüüdis keegi vihane sell tagareast.

ÜENÜ Tallinna kirjandusrühma tegelasi, kaastöölisi ja külalisi (esimeses reas vasaku't): ÜENÜ kaastöölisi Hella Rumberg, rühma liige Arvi Moor, rühma l. Bernhard Pant, Oskar Liigand (Kirjandusklubi), rühma juhte Voldemar Vent, kaastöölisi Erika Saar, viiulikunstnik Hugo Schüts, kaastöölisi Asta Iisaki, kaastöölisi René Kopp, kirjanik Henrik Visnapuu, „Olioni“ toimetaja Georg Naelapea. Seisavad: rühma liige Valdo Krekman, kaastöölisi Eni Arro, rühma juhte Ago Jõger, kaastöölisi Melitta Saueaak, näitleja Hugo Laur, näitleja Alma Papp, rühma liige Aleksei Dolgošev, kaastöölisi Vaika Karunga.

„Rendez-vous, see tähendab kohtamine,“ täiendas Nentiv Tõika ning tundis, et nüüd hakkavad tal kõik elundid viha pärast värisema.

„Tont sellest aru saab,“ pomises mees tagareast, kuna teised vahtisid talle otsa irvitades.

Õnneks tuli järjekord Aleksei Raudvöödi kätte. Laulust näis publikul olevat rohkem arusaamist. Vaari osakonnad isegi aplodeerisid tormiliselt ning nõudsid lisapalu. Kõik oleks läinud hästigi, kui vana solist oleks valinud lisalaks Mussorgski *Kirbu* asemel mõne teise laulu.

Nüüd aga enamus publikust vahtis talle otsa arusaamatul ilmel, seda enam aga näis laul meeldivat tõe- listele kirpudele. Robinal ronisid nad välja oma peidurkaist ning, et paremini kuulda, hakkasid hüppama lavale lähemale, mõöda lagipäid ja paljaid käsivarsi...

„Kutsuge korrapidaja!“ karjuti varsti läbisegi.

Tekkis säärane korralagedus, et ülejäänuil tõesti raske oli esineda. Giina Albertini ja Kalvi Vaari ettekandele ei pööranud keegi vähimatki tähelepanu. Võttis aega, enne kui meeled rahunesid. Kontakti publikuga õnnestus seada jalule alles elulähedasel luuletajal Kalev Punnivinnal. Punnivinnal nimelt on selline hääl, et kui juhtukski mõni rike viimsepäeva pasunaga, või kui ei õnnestukski seda leida üles õigel ajal, siis surnud, teda estnemas kuuldes virguvad vaidlematult.

Õnneks ta seni pole oma häält täies ulatuses kasutanud. Selgi õhtul surnuaiol olevat liikunud vaid mõned ristid, teadis puhveti ettekandja, arvates, et esimene salm luuletusest „Hop, tütarlaps, nüüd tuultega võidu!“ käib tema kohta.

Kiviaru üldse ei olnud saalis. Tuli esineda Augur Merisinal väljaspool järjekorja. Kiviaru siiski esines, sääl kaugemal, puhvetipoolses küljes, rööbiti laval esineva lüürilise poeedi Augur Merisinaga.

„T-s-s-s. t-ss! tasa langevad pisarad minu ees lebava tütarlapse, minu Karini südamele,“ luges Augur Merisina.

„Ei armastuse tulukest saa veega kustutada,“ laulis Kiviaru kõrvalruumist.

Viimasena läksin lavale mina. Saalis valitses täielik paabel. Kõik rääkisid omavahel ja näod muutusid üha ähvardavamaks.

„Harilikult, kui minnakse daami juure, aetakse habet,“ alustasin lugemist peenel salongilõvi toonil. Ma ei kuulnud aga iseennastki.

„Inimesed tehnika ajajärgul on muutunud veidi isearalikeks...“ karjusin, võttes taskust uue humoreski. Nüüd läks saalis lahti hirmus müra ja trampimine.

„Mis rahva ninapidi vedamine see on? Kui teie muud ei oska kui lugeda, siis poleks maksnud rahvast üldse siia meelitada. Andke meile lubatud karbonaad kätte!“

„Ja meile lüüriline šokolaad!“ kõlasid vahele meeste ja naiste hüüded.

„Makske piletiraha tagasi!“ karjus üks noormees, kellele olime andnud vaba sissepääsu.

Paar agaramat vanda isegi kargasid lavale ning liikusid ähvardavalt minu suunas.

Vaatasin ahastavalt saali. Nägin: teised mu kaaslased nihutavad end vähehaaval ukse poole, väljaarvatud Vaar, kelle ümber austajate osakonnad moodustasid kaitsevalli.

Pidin juba minagi põgenema, kui korraga meenus mulle trikk, millega olin saavutanud loorbereid igasuguses seltskonnas ja olukorras.

Otsustavalt võtsin ma laualt lina, keerasin selle rulli ning sidusin kõige lähemalseisvale, ootamatusest jahmatunud poisinolgile ümber keha, haarasin lina otsadest hammastega kinni ning kõndisin, lina otsas siplev poiss hammaste vahel, kolm või neli korda üle lava.

Saalis tekkis esimesel hetkel gurmavaikus. Siis vahest alles läks lahti selline käteplagin ja kiiduavalduste torm, millise osaliseks pole saanud tõenäoliselt Shakespeare'i. Tagumised read seisid vaimustuses toolidele, meile tuntud onkel vingerdas naeru käes ja siputas kui meeletu jalgadega.

„Bravo! Oi sa kurat, kui vahva! Näed, kuidas Ats siputab jalgadega! Korra ta!“ kostsid vaimustatud hüüded läbisegi.

Tõstsin hammastega veel üles laua ja tooli sel istuva tütarlapsega ja kummardasin siis, näost punane, publiku poole.

Tundsin, et olid kadunud igasugused vaheseinad lava ja publiku vahel. Kõik tungisid mulle lähemale, surusid kätt, kuskilt olid tekkinud lilled, mõni kobas taskus viinapudeli järgi...

Seisin oma võimust võlutuna, tundsin ennast olevat selle rahva hingede valitseja...

Teised rühma liikmed pugesisid häbistatult inimlagedasse koridori. Nemad ei osanud publikule õigest kohast läheneda.

„Kraavitaja“

Nebulosa

Mida võtta —
mida jätta —
Olla —
mitte ?

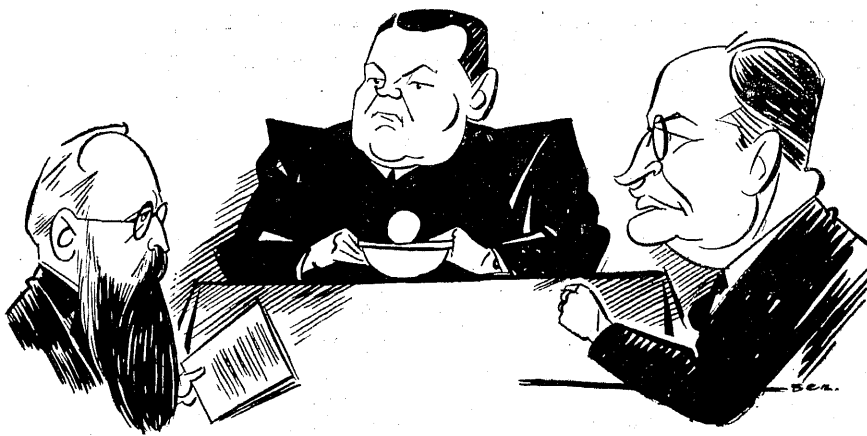
Varasid võtta on kaks:
Rõõmupärg ja kannatuskarik —
kummaga varustun tulevaks?
Rõõm üürrike — kannatust igavik . . .

Ah, enesepettus see . . .
Kätki ju pandud mu osa . . .
Valikut pole . . . määratud tee
lõpuni käia . . . olla — nebulosa . . .

Unelmamaal — säääl ou hää
maapaos olla . . . Sinna ma tõttan,
kuigi säääl varitseb petlik jää —
ometi lohutus — ennast küsitlen:

Mida võtta —
mida jätta?
Olla —
mitte ?

K. PÕLDMAA

Vasakult: süüdistaja — kirjanik E. Peterson-Särgava,
eesistuja — adv.N. Teiss, kaitsja — luuletaja A. Alle.

7. veebr. korraldas ÜENÜ kirjandusklubi Kaubandus-Tööstuskoja ruumes suure seltskondliku kohtu vallaliste ja lasteta abielupaaride üle. Kohtu koosseisu kuulusid: kirjanik, dir. E. Peterson ja dr. Fr. Paas (süüdistajatena), kirjanik A. Alle ja ajakirjanik K. Teder (kaitsjatena), adv. N. Teiss eesistujana ja vannutatud kohtunikena dir. H. Roos, pr. L. Laasner, pr. H. Piilman, R. Oolep, pr. A. Kerge, kolon. Karunga, pr. P. Nigul, O. Jankovits, pr. Leemets ja A. Himbeck. Ekspertideks olid dr. J. Vilms, riigi statistika keskbüroo juhataja H. Reimann.

Kohus mõistis vallas põlve ja lasteta abielu hukka. Otsus oli: „Lastekasvatuse probleemisse tuleb suhtuda täie tõsidusega ning arusaamisega; tuleb mõista hukka praegu seltskonnas valitsevat mitteküllaldast tõsist suhtumist abielu küsimusesse ning lastekasvatuse probleemisse. Tuleb parandada abieluliste majanduslikku olukorda, luua paremaid eeldusi laste kasvatamiseks. Vallaliseks jäämine ning abiefulisil lastesünnitamisest hoidumine on ainult siis õigustatud, kui nende tervislik või alla elatistminimumi olev majanduslik seisukord seda nõuab.

Soo edasiandmisest hoidumine on
hukkamõistetav,

kui see on tingitud liigsest egoismist ning rahvustunde puudusest“.

A. Arko

Toodik sepp

Ju noorelt suhu sai ta viinamaigu
kui õpikuna sepikojan tagus.
Ju sellest ajast talle viin on magus,
teeb kergeks meele, põskedele laigud.

Siis tuli vanadus ja jooksva-haigus,
aeg nõudis usinasti oma jagu;
sepp küüru jäi ja sepikoda lagus, —
kuid kõrtsist lahkub ikka puhte-paigu.

Nii ühel ööl, kesk joobnud laulu ühma,
ta keha imeliselt kiskus kühma,
käest kukkus pooleni jood õllekruus,

Ning pikka põrguteed kui minna loovis
käis tuju tõstmas igas kõrtsihoovis
ning jõudis põrgu — õllelaulud suus.

Toimetusele saadetud kirjandus

L.-R. SOOMUSRONG NR. 2 VABADUSSÕJAS. Tallinn, 1935. Toimetus: Jaan Lepp, Herbert Dunkel, Jaan Pert. Lk. 98. Hind 75 senti.

EESTI NOORUS, kuukiri. Tegev toimetaja A. Meikop. Toimetuskolleegium: J. Jaik, Ed. Laaman, K. ja M. Utuste, A. Aru, K. Kerberg, H. Viires.

TURISMI TEATAJA, nr. 11/12, 1934. Tegev toim.: J. Rebane. Toim. liikmed: J. Talts ja J. Kiivet.

EESTI VABARIIGI ESINDAJAD VÄLISMAAL. Välisministeeriumi väljaanne. Riigi trükikoja trükk, juuli 1934.

LISTE DU CORPS DIPLOMATIQUE Tallinn, novembre 1934.

PROF. JOSEF OBR: DNEŠNI ESTONSKO. Praha,

1932. Illustreeritud ülevaade eesti elust ta mitmekülgses avalduses.

TEHNIKA AJAKIRI, XIV. aastakäik, 1935. Väljandaja: Eesti-Insenäride Ühing. Vastutav toimetaja: A. Grauen. Kaastoimetajad: dr.-ins. E. Leppik ja A. Puksov.

J. HAOHARU: KURBUSELT RÕÖMULE. Traagikoomiline etüüd. Lhk. 40. Tartu, 1931. Hind 1 kr.

PRAGER PRESSE. Redaktion und Verwaltung: Praha XII, Fochova 62. Ilmub 3 korda päevas. Pää- ja vastutav toimetaja A. Laurin.

PÖLLUMAJANDUSE PANK Ü/P. 1934. a. aruanne. VI tegevusaasta. Tartu, Suurturg nr. 9. Ü/P. TARTU MAJAOMANIKKUDE PANK. 1934. a. aruanne. XII tegevusaasta.

Tartu majandustegelaste arvamisi majanduslikust olukorrast

MILLINE on majanduslik seis, otsustades Tartu majanduselu avalduste järele? Millised on väljavaated tulevikku? Kas on karta kriisitondi tagasitulekut?

Need küsimused esitasime Tartu pangandus- j. m. majanduselu juhtivatele jõududele. Eesti Panga Tartu osak. direktor hr. A. Jõudu seletas:

Möödunud aastat tähistas Tartu pankade tegevuses tunduv hoiuste tõus. Samal ajal ei leidnud pangad aga sobivaid võimalusi kapitalide paigutamiseks. Tekkisid vabad summad, mille arvel vähendati miljon krooni ümber omalaene ja rediskonti riiklikes ja poolriiklikes pankades.

Selle järele otsustades tuleb oletada, et majanduslik seisukord on pidevalt paranenud. —

Ennustajaks olla on raske, kuid arvestades praeguse konjunktuuriga, tohiks loota, et majanduslik seisukord võiks kui mitte paraneda, siis vähemalt mitte halvemaks muutuda. —

Kui ei leita aegsasti kapitalidele sobivamaid paigutamise võimalusi kui passivlaenu tagasimaksmise näol, siis võiks sarnane „vaikiv“ olukord pikapääle raskendada meie majanduslikku seisukorda. Kaaluvam osa meie majandusliku hüvangu säilitamises etendab aga välisurgude mahutusvõime. Peaksid meie turustamise võimalused välismaale vähenema, halveneks rööbiti ka meie majanduslik seisukord. Kriisiaegade tagasitulekut ei tohiks lähemal ajal oodata, küll võiks aga pääle senini kestnud tõusu oodata seisukorra stabiliseerimist.

Tartu seisukord ei erine üldisest üleriiklikust seisukorrast.

Eesti Hüpoteeegi Panga st seletab hr. A. K.:

Meie, kui eripanga tegevuse põhjal on raske otsustada üldist majanduslikku olukorda. Võib aga siiski märgata, et olukord on kergem, kuid raske oleks midagi kindlakujulisemat väita.

Kriis pole maailmast kadunud kunagi, vaid liigub lainetades. Ei või ju kindel olla, kust nurgast see esile kerkib mõne ettevaatamatu sammu puhul. Meie klientuuri raskused on üldiselt teada. Kui lahendub rahuldavalt majaomanikkude võlgade ümberlaenustamise küsimus, võime loota mõndagi hääd.

Tuleviku kohta oleks raske prognoosi panna, midagi täpsemalt ennustada. Kuid meie olukord on siiski kergem, kui naabritel ja kui teeme tööd, siis elame edasi, pole häda midagi.

Kaualaegne pangategelane, Tartu majaom. panga nõokogu esimees hr. Paul Ingermann avaldab arvamist, et kriisipäevad sedapuhku on möödunud. Paremaks kinnituseks sellele on protestitud vekslite arvu tunduv kahanemine ja hoiusummade märgatav tõus. Mõned aastad tagasi olnud kriisi süvipunktist pääsesid üle vaid tervele ning tugevale alusele rajatud ettevõtted.

Tartu linnapanga direktor August Pakosta jagab üldjoontes eeltoodud vaateid.

K/S. „Eesti“ direktor hr. Juhan Nirk'i arvates oli raskemaks kriisiajajärguks 1933. a. teine ja 1934. a. esimene pool. Mis puutub eriti kinnitusalas, siis võib märgata siin teatavat tõusu. Üldse oleks aga kinnitusala veel palju teha, eriti rahva enese huvides, kuna meil kogu rahvastikust vaevalt mainimisväär protsent kasutab kindlustust igasuguste võimalikkude õnnetuste vältimiseks. Kas on oodata kriisi kiiret paranemist või edasikestust,

Karl Abel,
riidekaupluse omanik ja seltskonnategel. Tartus

selle kohta on raske langetada arvamist, kuna see qleneb väga paljuist tegureist.

Lõuna-Eesti Eksporttööstamajade direktor Ernst Saar vaatab tulevikku optimistliku pilguga. Lihaekepsordiks on häid väljavaateid, olgugi et pole loota praeguse kontingendi suurendamist Inglismaa poolt. Üldiselt pole enam majanduskriisi süvenemist karta, sest kõige raskem aeg on mööda. Peekoniturul oli kõige raskemaks ajaks 1930—1931. a., alates 1932. a. on aga märgata järkjärgulist paranemise tendentsi.

Jaan Konze, K. S. „Oma“ direktor:

Majanduslik olukord üldiselt on paranenud. Meeled on rahunenud, rahvas on muutunud töökamaks ja hakanud rohkem hindama oma majandust, riiklust ja rahvust. Erakondlikust poliitilisest tegevusest vabanenud majandustegelased saavad oma aega kasutada ülesehitavaks tööks.

Kindlustusalal on olnud tõusu. Rahvas on hakanud lugu pidama kindlustustegevusest. Kuid elukindlustus rahva arvuga võrreldes on veel väike. Soovitav, et sellele pööratakse rohkem tähelepanu, sest elukindlustuste tõus aitab märgatavalt vähendada riigi- ja omavalitsuse koormavaid hoolekande summasid. Võistlus seltside vahel on muutunud soliidsemaks ja loodan, et uus kindlustusala seadus nende ettevõtete tegevust veelgi muudab soliidsemaks.

Kui samas suunas läheb edasi, võib loota ainult järjekindlat paranemist.

Karl Abel, riidekaubamaja omanik.

Võrreldes mullusega, on olukord paranenud tunduvalt. Paistab, et raha on märgatavalt rohkem liikvel, sest ostud tehakse palju kergemalt ja puhtas rahas. Rahvas elab jõudumööda, laiatamine ja etteelamine on kadunud. Krediiti tarvitatakse ainult suurima häda korral.

Ei ole andmeid, et kriisitont võiks tulla veel tagasi. Praeguse olukorra edasikestmisel võib tulevikult loota ainult parimat.

Tartu Eesti Majanduse Ühisuse teenijaskond, Ühisuse 25-a. tegevuse juubeli-päeval 30. okt. 1933. a. Keskel direktor J. BÜRGER.

Lugupeetud perenaised!

Meie kauplused

Tartus,	Ülikooli 7,	telef.	12-59
„	Tähe 72,	„	12-18
„	Narva 9,	„	12-22
„	Riia 123,	„	14-08
Valgas,	Vabaduse 32,	„	32

on alati Teie teenistuses.

*

Kaup kvaliteedilt ja hinnalt
võistlemata.

*

Ühisus

„Lõuna-Eesti Eksporttapiinamajad“

Tartus.

Telefonid: Juhataja 11-64.

Kodune keskjaam: 11-24 ja 11-28.

Tartu Eesti Majand. Ühisuse juhte Ühisuse juubeli-päeval.

Kindlustusselts „Eesti“ 5-es maja Viljandis, Lossi t. 22